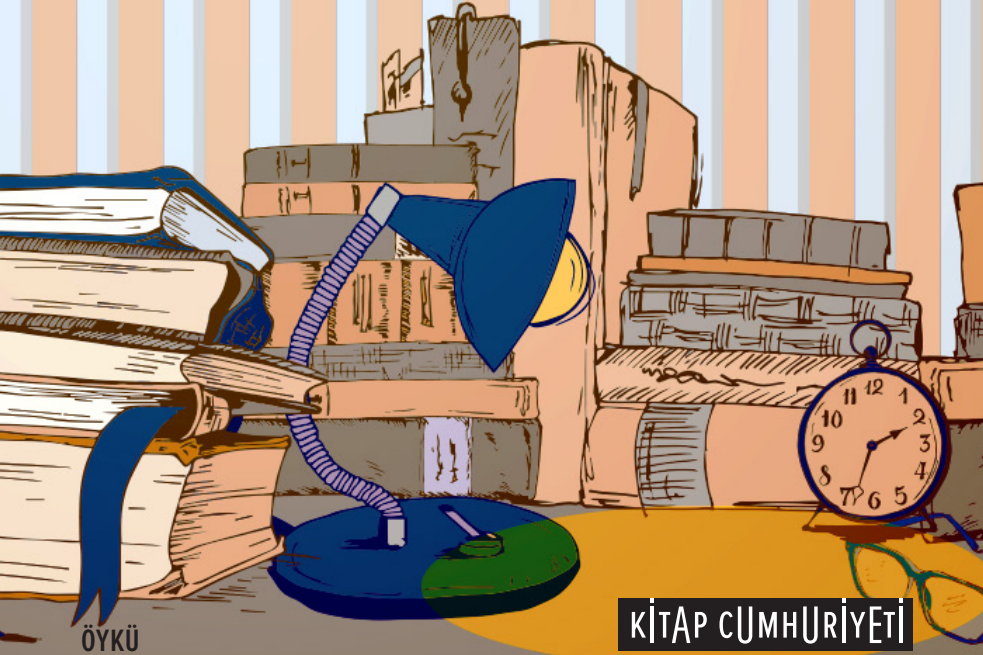

Nazmi Özüçelik

Hayat Bir Tutam Çörekotu Tadında

ÖYKÜ

KİTAP CUMHURİYETİ

Hayat Bir Tutam Çörekotu Tadında

Öykü

Nazmi Özüçelik

KİTAP CUMHURİYETİ

Kitaplar özgürlük ister!

Ocak 2022

Kitap Cumhuriyeti

bilgi@kitapcumhuriyeti.net

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım amaçlı kısa alıntılar dışında yazılı izin olmaksızın kitapcumhuriyeti.net haricindeki bir internet sitesinde yayınlanamaz ve basılı hale getirilemez.
Ticari mal değildir; satılamaz.

Yayın Yönetmeni: Emrah Polat

Editör: Ömer Turan

Kapak ve Sayfa Tasarımı: Esranur Gelbal

Nazmi Özüçelik, İzmir Namık Kemal Lisesi'nden mezun oldu. İstanbul Teknik Üniversitesi'nde Kimya mühendisliği, İstanbul Üniversitesi'nde İşletme Ekonomisi Yönetimi Uzmanlığı (MBA) ve Avustralya'da Tasmania Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi'nde Resim ve Seramik öğrenimi gördü.

Avustralya'da yaşadığı dönemde, 4EB Radyosu Türkçe Bölümünde dört yıl programcı ve sunucu olarak amatör radyoculuk ve uzun yıllar Etnik SBS Radyosu için Türkçe Bölge Muhabirliği yaptı. Sidney'de çıkan haftalık Dünya Gazetesi'nde iki yıl köşe yazıları yazdı. "Meryem Kız" adlı öyküsü 2008'de 'Sözcükler Edebiyat Dergisi'nde yayımlandı. Yurt dışındaki bir yarışmada "Hasan'ın Öyküsü" adlı öyküyle ikincilik ödülü aldı.

Akşam Ötüşleri adlı ilk şiir kitabı 2016 yılında, *Kalbi Kırıklar Cenneti* adlı ilk öykü kitabı ise 2019 yılı başında yayımlandı.

Yazarın edebiyat ve sanat üzerine yazıları yakın geçmişte Oggito ve İzlekler Sanat Dergisi'nde ve "Sanat ve Teknoloji" başlıklı derlemesi İzlekler'in Sanat3 kitabında yer aldı. Parşömen Sanal Fanzin'deki düzenli günlük yazılarının yanında, aynı dergide edebiyat/sinema üzerine deneme/eleştiri yazılarını da sürdürmektedir.

İçindekiler

Önsöz	7
Babam Dedi ki	11
Denetçi	16
Sonbaharın Akılda	
Kalmayacak Bir Anı	25
Unutulan Günlük	29
Berber Koltuğu	41
Paslı Hayaller	47
Evlilik Rüyası	55
Sami Bey'in Sergi Hazırlığı	63
Uyum Tasası	69
Fındıkzade'ye Akşam Çöküyordu	77
Bir Ada Hikayesi	84
Filler ve Eller	97
Kordonun Ucu	105
Yaşarken Anlamak	111

*Fasulyeden oynadığım oyunlar
Karasabanlı karabasanlar uykumda
Müebbet delilik bu çığlıklar ah vahlar
Her şeyin cevabı Şu buruŐuk alnımda
Dünya bir tutam çörekotu tadında*

Önsöz

Önce, önsözü bana bırakma inceliğini gösteren yazarımıza bu demokratik davranışından dolayı teşekkür ederim.

Bu romandaki diğer karakterler gibi ('kahraman' diyerek kendime bir paye vermek istemem) beni de o yarattı.

Kitap kurtlarının bildiği gibi, romanlarda baş karakterlerin başından geçen olaylar ve sözleri, yazarın yaşamından ve düşüncelerinden izler taşır. Buna 'Özyaşamsal öğeler' diyen eleştirmenler var. Deneyimsiz ilk günlerimin aksine, ben yazarımızın geçmişte yaşadığı bir olayı bana yaşatmasına çoktan alıştım. Bırakın olayları, zar zor anımsadığı duygularını bile yeniden canlandırıp bana ve diğer roman arkadaşlarıma yapıştırabiliyor. Yazarımı-

zın bizi yaratma nedeninin, kendini daha iyi tanıyabilmek olduğundan bile kuşkulaniyorum.

Bu namussuz yazarlar bu konularda çok da yetenekli oluyorlar. Namussuz derken argoya yaslandığım sanılmasın. Sevecen bir edayla söylüyorum. Çocukluğumun anlatıldığı sayfalarda okuyacağınız gibi, yan komşumuz olan ve hayvanlarıyla aralarına bir perde çektikleri tek odalı ahırdan bozma evlerinde yaşayan Salli Abla'mız (asıl adının salı günü doğduğu için Salı olduğunu ve kapısının önünde, çamurlu sokakta nefis tandır ekmekleri yaptığını da öğreneceksiniz), biz mahalle çocuklarını hep 'namıssızlar!' diye severmiş. Hayatıma ait bu ayrıntıyı yazarımız yazmasa öğrenemezdim. Kendisinin benim için kullandığı bir sözcüğü benim de ona yakıştırmamdan dolayı alınmaz sanırım.

Romandaki yaşamımın yazarımızın yaşamıyla şu veya bu sayfada kesişiyor olduğunu söylemiştim. Ben o oluyorum, o ben oluyor, ben ben oluyorum, sonra ben gene o oluyorum. Ne yapalım, hayat bir oyundur. Hayatın bir oyun olduğunu bilmeyenler ve bunu düşünmeye vakti olmayanlar için bile bir oyundur hayat. Biz de içindeki

oyuncularız. Her oyun gibi hayatın da kuralları var. Ve bunlar zaman zaman biz karakterler için acı verici cinsten. Yazarımızın, bu romanında yaşamın ağırlığını, edebi gerçekliği yeniden düzenleyen özgün biçemiyle hafifletmesi okuyucu tarafından –eminim– fark edilecektir.

Yazarımız, bir edebiyat söyleşisinde, yazı hayatının evreleriyle ilgili bir soru üzerine diyor ki: “Yazarlığımın ilk yıllarında söylemek istediğim şeyleri söylemek için yazdım. Zaman içinde, kitap okuya okuya edebiyatın bambaşka bir şey olması gerektiğini kavradım. Şimdi artık, söylemek istemediğim şeyleri söylemek için yazıyorum.” Biz roman karakterleri ve siz okuyucular ne kadar şanslıyız ki, yazarımızın olgunluk döneminde yazdığı bir romanda karşılaşıyoruz. Unutulmuş bir romanın unutulmuş sayfaları içinde unutulmuş bir karakter olmayı kim ister? Doğrusu, öyle olacağıma, Cemal Süreya’nın şiirinde bir dize olmayı yeğlerdim: O zaman daha fazla unutulmaz olurdum.

Son olarak, eklemeliyim ki, bir roman karakteri olarak önsözde söz söyleme fırsatını, elinizde tuttuğunuz kitabın –okurken kolayca etiketleye-

bileceğiniz gibi– postmodern bir roman oluşuna borçluyum. Bu tarzın yabancıları olan okurları iyi niyetle uyarmak isterim: Şüphede kalacak, şansa bağlı karakterler olduğumuzu görecek, bazı duyguları adlandıramayacak, kurgunun kuruluşuna anlam veremeyecek, düzen yerine kaosla karşılaşacak, okuduğunuzu başkalarının anladığından farklı anlayacak ve kitabı bir tamamlanmamışlık duygusuyla bitireceksiniz.

Keyifli okumalar.

Babam Dedi Ki

(Anne)

“Öfkesi burnunda bu sabah.”

(Küçük kız)

“Ne olmuş ki?”

“Ne bileyim ben, ara sıra delilenir böyle işte.
Bu da o sıra.”

“Bugün beni Avemeye götürmeye söz vermiş-
ti, köpek yavrularına bakmak için.”

“Bir ara hatırlatırsın. Şimdi değil.”

(Büyük kız, içerden bağırır)

“Anne! Ne dedim ben sana dün? Benim çamaşır-
larımı bana bırak ben yıkayacağım demedim mi?”

“Dedin, ama hazır bizimkiler yıkanır...”

“Bir daha benimkilere el sürmeyeceksin, ta-
mam mı? Öf allam öfff!”

“Daha kahvaltı bile etmedin, gel de bir şeyler ye.”

“Hayır anne. Bugün sütlü yulaf ezmesi ve mısır gevreği yiyeceğim. Bak sayende nasıl şiştim. Aynaya bakamıyorum korkudan.”

“Tamam! Nasıl istersen öyle yap.”

(Küçük kız)

“Ben de ablam gibi yiyeceğim anne.”

“Ablanı örnek alma kızım. O ne yaptığını bilmiyor.”

(Büyük kız, odadan annesine laf yetiştirir)

“Duyuyorum anne. Sen ne yaptığını biliyorsun da böyle duba gibisin. Babamın yerinde olsam ben...”

“Ne olurmuş, onun yerinde olsan?”

“Söylersem çok kızarsın, sen de biliyorsun işte. Başka kadınlara bakar. Seni bir yere götürmez. Utanır senden. Söyledim işte.”

“Baban iyi adamdır. Yapmaz öyle şey.”

(Küçük kız)

“Babamı seviyor musun anne?”

“Tabii, seviyorum. Yoksa onunla yaşar mıyım?”

(Büyük kız gelir)

“Sevmeden de yaşayan var. Bak teyzeme. Kocasından nefret ediyor.”

“Teyzen haklı. Baban enişten gibi değil ki. O, bizi bırakıp bırakıp evden kaçmaz. Üstelik bir de tatlı mı tatlı çocukları var.”

“Eniştem evden kaçmıyor anne, ayda birkaç gün yalnız kalmak istiyor. İşten sonra Beyoğlu’nda kalıyormuş.”

“Onu da mı biliyorsun. Evet! Orada bir ev kiralamış. Kardeşim çok üzüldü. Paralarını böyle saçıyor. Oğluna harcayacağı yerde.”

“Roman yazıyor.”

“Sevsinler onu! Roman yazıyormuş. Gül gibi karısı varken, onu bırakıp, neyse. Söyletme beni şimdi kardeşinin yanında.”

(Küçük kız)

“Ne söyleyecektin anne?”

“Sus kızım sen de, git odana duyma bunları.”

“Ama, anne!”

“Odana git dedim. Hemen şimdi.”

“Ama ablamla konuşuyorsun.”

“Sen de onun yaşına gel, senle de konuşurum.”

“Ben de eniştem gibi çekip gideceğim bu evden. O dönüyormuş, ben dönmeyeceğim bile.”

“Bu boyundan büyük lafları, boyun uzayınca söylersin. Haydi odana. Marş marş!”

(Küçük kız çıkar)

(Anne)

“Enişten kayboluşlarını sıklaştırmış, teyzen öyle söylüyor. Aramızda kalsın ama onların sonunu iyi görmüyorum.”

“Babamla araları çok iyi.”

“Allah muhabbetlerini artırsın.”

“Geçenlerde konuşurlarken duydum. ‘Romanımı toparlıyorum. Yakında bitirmem gerek, çok uzadı,’ dedi. Babam: ‘Kaç sayfa olacak?’ diye sordu. ‘Kamil abi, hiç belli olmaz. Belki içinden çok şey atar veya eklerim. Uzun olacağı kesin de sayfasını ben de bilmiyorum,’ dedi.”

“Anlaşıldı. Bu adam kendini yazmaya vermiş. Evini, karısını, çocuğunu ihmal ediyor. Bak buraya yazıyorum. Ayrılır onlar yakında.”

“Eniştem babama, ‘Bana bazen bu romanı yazmak için doğmuşum gibi bir duygu geliyor. Gözümde hiçbir şeyin değeri yok’ dedi. Babam da, ‘Yazmak sana sevinç veriyorsa, git peşinden, derim. Geçen zaman geri gelmiyor. Hoş, sana bunları söyleyecek yetkinlikte de değilim belki, senin yanında,’ dedi. O da, ‘Kamil abi, senin sözlerin benim için değerli, üstelik şu yeryüzünde beni anlayan tek kişisin,’ dedi.”

“Karısı ne güne duruyor. O anlamıyor muymuş? Hadi oradan, biz dün doğmadık. Kız uydurmuyorsun değil mi, bütün bunları?”

“Ne ilgisi var anne, son gelişlerinde masaya peynir götürdüğümde duydum, sen ve teyzem mutfaktaydınız.”

“Duymuşmuş, dinledim desene şuna. Ben kardeşime zamanında, ‘Bu adam sana göre değil, mühendis falan ama biraz havai,’ demiştim. O da, ‘Her erkeğin kusuru olur abla, bununki de buysa ne yapalım,’ diyerek kocasını savunmuştu. Çeksin sineye şimdi, tek çocuğuyla kalacak. Artık, ayın yarısı yokmuş kocası. Yakında temelli gider. Romanmış. Ne halt ettiği belli değil Beyoğullarda. Gece gece!”

“Anne, eniştem doğru söylüyor. O, babama yalan söylemez. ‘Oturup saatlerce yazıyor,’ dedi, babam.”

“Evde olduğu zaman da okuyup duruyormuş zaten. Tamam, tamam, arka çıkın eniştenize babanla birlikte. Zavallı kardeşim!”

Denetçi

Kapının ağlayan bebek zil sesiyle irkildim. Bilgisayarlı koltuğumdan fırladım, gidip kapıyı açtım. Karşımda şakakları kırılmış olgun yaşta bir adam, elinde katlanmış ekranıyla bana bakıyor.

“Buyurun,” dedim.

“Ben...” dedi. “Soğuk Bakanlığı’ndan geliyorum. Buzdolabı denetçisiyim.”

Ah! İşte korktuğum başıma geldi. Bir umutla, “Sanki yakında gelmişlerdi,” diyecek oldum.

“Geçen ay Miladi takvimin kaldırılmasıyla ortaya çıkan bir durum: Yenilemek zorundayız,” dedi.

Ayakkabılarını kapının önünde çıkarırken, “Size verilecek terliğim yok, ne yazık ki” dedim. “Neden galoş takmıyorsunuz?”

“Yasaklandı,” dedi. “Duymadınız mı? Yanlışlıkla evde unutulmuş bir galoş yüzünden üç yaşındaki bir çocuğun ölmesiyle sosyal medya ayağa kalktı. Başına geçirmiş. Boğularak ölmüş.”

“Onu duymuştum, ama yasağı duymadım,” dedim.

“Mikro delikli galoşlar üretilene kadar galoş kullanılmayacak,” dedi.

“Devletin vatandaşını düşünmesi güzel,” dedim.

Alaycı bir gülümsemeye: “Yok canım, görüldüğü gibi değil,” dedi. “Küresel Yargı böyle durumlarda mağdur ailelere ödenecek tazminatın alt sınırını daha da yükseltmiş. ‘Böyle birkaç olay daha olursa, bakanlık bütçesi sarsılır,’ diyorlar.”

Beni toy bir genç olarak görmemesi için, “Tabii ki, öyle,” dedim.

Çoraplarıyla mutfığa girer girmez, ekranını açtı ve “Artık, işimize bakalım,” dedi. Ekrandaki fotoğraf makinesi uygulamasına tıkladı. Bana dönerek, “Yılda bir buzdolabınızın fotoğrafını çekerek dosyanıza koymamız gerekiyor. O gün de işte bugün,” dedi.

“Bağışlayın, ama buna neden gerek var?” diye soracak oldum. Keşke sormaz olaydım; gözünü

devirdi, yüzünde tuhaf mimikler ortaya çıktı, üst dudağı yukarı çekildi, gözleri kısıldı, burnunun üstünde deri katmanları belirdi; beni bir bok böceğı gibi ezmesine ve oluşan pisliğı yerde öylece bırakıp evi terk etmesine ramak kaldığını hissettim. “Babağışlayın de-demiştim,” diye kekeledim.

Yüzünün şeklini değiştirmeden yüzüme doğru yaklaştırdı. “Yoksa siz Sıcak Bakanlığı’nda mı çalışıyorsunuz?” diye sordu.

Bir çırpıda cevap verdim.

“Hayır! Kesinlikle hayır.”

Yüzü normale döndü. Hatta, sevecenleşti. Dünyadan habersiz bir gence hayatı öğretir gibi yumuşak bir sesle, “Sıcak Bakanlığı, buzdolaplarını yılda bir fotoğraflamamızı mahkemeye taşımış. Buzdolapları yalnızca Soğuk Bakanlığı’nın hizmet ve denetim alanını kapsayamazmış.”

İki rakip bakanlığın çetrefilli işlerine burnumu sokuyor görünmemek için, “Konu benim için çok teknik,” dedim.

Ekraniyla buzdolabımın görselini kaydederken açıklamayı sürdürdü: “Birçokları için de öyle, ama mahkemeye sundukları bilirkişi raporu yargıçlar için çok anlaşılır bir metinmiş. Yani, davayı

kaybetmemiz an meselesi, ki bu da ekmek tekne-
mize bir ortak geliyor demektir.”

“Tam anlayamadım,” dedim.

“Anlaşılmayacak bir şey yok. Eğer, buzdolap-
larının mekanizmasında soğuk ve sıcaklığın birlikte
bulunduğu, soğğun üretilmesinin ısıyla müm-
kün olduğu kabul edilirse, Sıcak Bakanlığı da işin
içine girecek ve biz işi kaybedeceğiz,” dedi ve mı-
rıldanır gibi ekledi: “Bu kadar hırslı bir bakanlık
olamaz, sanki fırın ve ocakları onlar denetlemi-
yor.” Sonra, buzdolabımın kapağını açtı.

Üst raftaki yarılanmış reçel, turşu ve zeytin kava-
nozlarını, açılmış ve bir kısmı alınmış bol sulu be-
zelye konservesini tek tek elinde inceledi. Konserve
kutusunun kapağının tam açılıp çöpe atılmadığını,
yukarıya doğru eğilmiş kapağın dairesel yayının
yüzde yirmisine yakın bir bölümünün konserve ku-
tusuna yapışık durduğunu ve bu haliyle eli kesme
riskinin oluştuğunu, bana ders verir tarzda anım-
sattıktan sonra, ekranındaki tablonun ilgili madde-
sinin karşısındaki kutucuğun içine bir çarpı koydu.

“Geleceğinizi bilseydim, daha dikkatli olur-
dum,” dedim ama, başını iki yana sallamaya baş-
layınca söylediğime hemen pişman oldum.

“Bu, denetlemenin ruhuna aykırı olurdu. İnternetteki Mayhoş Sözlük’ün ‘Teftiş Fırçası’ sayfasına bir göz atmanızı öneririm,” dedi ve orta rafı incelemeye başladı. Bir süre düşünür gibi durduktan sonra, “Üstü açık bir yiyecek olmayışı güzel ama, doğru yapılanları değil de yanlışları not ederiz. Tüm anayasa, kanunlar ve yönetmelikler yanlışını önlemek üzere düzenlenmiştir. Toplumumuzda iyi ve doğru davranışların ödüllendirilmesinin bir yasayla yıllar önce kaldırıldığını biliyorsunuzdur. Dahası, bilim kurullarımızın can sıkıntısıyla ilişkilendirdiği sanat ve edebiyat uğraşlarıyla birlikte bu alanlarda verilen ödüller de tarih oldu. Ceza nesnel, ödül öznel. Geçmişteki iyi şeyleri anmak bir hastalıktır. Kötü şeyleri ise, geleceğimizi daha iyi kurmak için daima anımsamalıyız. Bakanlığımızın yayınlarında bunlar çok iyi anlatılıyor; hem de dijital sergilemeyle” dedi.

Bir önceki yemekten kalma artıkların standartlaştırılan saklama kaplarına konmasının zorunlu olduğunu, hâlâ bazı evlerde kaçak kapların görüldüğünü sahte bir üzüntüyle söyledi. Bununla saklama kaplarımın sınavı geçtiğini

anladım. Tam sevinecekken, saplı ve kapaklı küçük paslanmaz çelikten kabımı eline alıp, yemek yaparken kapağa damla damla sıçramış ve orada kurumuş salça lekelerini gösterdi; ekranına bir çarpı daha koydu.

Beni çileden çıkararak, buzdolabının alttaki et ve sebze çekmecelerini birbirine karıştırmamla maydanozların kıymayla birlikte konması, sosislerin pırasaların altından çıkması oldu. Aldığım seri çarpılar bu işin kötüye varacağına işaretledi. Buzdolabını, iç tasarımına uygun kullanmamak düzensizlik değil, suç olarak görülebilirdi. Neyse ki, Enerji Kullanım Kararnamelerinden biri ev birimlerinde buzlukları yasaklamıştı. Yoksa, oradan da çarpı yemem işten değildi. Durumu affettirebileceğini düşünerek, “Bazen, acelem varken elime geçeni şu veya bu rafa koyduğumu itiraf ediyorum,” dedim.

“Size tavsiyem, böyle sözleri itiraz dilekçenize saklamanızdır. Eğer, evinizin içi de böyle ise, Eviçi Bakanlığı Denetçileri sizi daha da zor duruma sokabilir,” dedi.

“Buzdolabı denetiminde durumum kötü mü sizce?” diye sordum.

“Henüz bitirmedim ama, Şu ana kadar bile uygunsuzluklar sizi buzdolapsız bırakacağa benziyor. Yakında anlayacağız,” diyerek, kapaktaki yarılanmış süt ŐiŐesini ve arkasından, altına kırımızı leke bırakmış, tortulu dibine varıncaya kadar iŐilmiŐ boş Şarap ŐiŐesini eline aldı. Bir çarpı da gereksiz raf iŐgali işin attı.

Dönüp yüzümü görünce, acıyan gözlerle, “Paniğe kapılmayın. Mademki, Sıcak Bakanlığı’nda  alıŐmıyorsanız Şu  ğ d m  hak ediyorsunuz demektir: Sistem karşısında soğukkanlı olun ve puanınızın daha fazla düŐmesine yol açmayın. Yıl sonu puanınızı kastediyorum, tabii. İŐinizden olma olasılığı da var. Sahi, hangi bakanlıkta çalıŐıyorsunuz, sakıncası yoksa sorabilir miyim?”

Doğrusu, bunu ne zaman soracak diye bekliyordum. Dürüst olmayı seçtim. “Sevinç Bakanlığı’nda” diye cevapladım.

Acı bir gülümsemeyle, “Pek Şanslı olduğunuz söylenemez, öyle değil mi?” dedi. “ n m zdeki Karga Yılı’nda bakanlık b t cenizin yarıya indirileceğine dair söylentiler var. Ülkede sevinç yaratan pek bir olay olmadığı iŐinmiŐ. Buna karşılık üzüntü Bakanlığı kadrolarını artıracakmıŐ.”

Sözleri iyice moralimi bozmaya yetti. Gene de, aldırmamış görünerek: “Üzüntü Bakanlığı’nda çalışanların bir kısmının Kaygı Bakanlığı’na kaydırılmış olması nedeniyledir, belki,” diyerek bilgiçlik tasladım.

“Belki de. Kaygı, bugünlerde vatandaşlar arasında çok yaygın. Ben, Sevinç Bakanlığı’nın tümünden kapanacağını sanmıyorum. Hoş, geçmişte kapanan bakanlıklar oldu; Merak Bakanlığı gibi... Neyse, ben işime bakayım.”

Tablolarındaki çarpıları toplayıp, ekranda beliren bir formülde X ’in yerine koydu. Eşite bastı. Çıkan rakam bir kısmı yeşil bir kısmı kırmızı bölgeden geçen bir eğrinin kırmızı bölgesinde kaldı.

“Yazık” dedi. “Korkarım buzdolabınız elinizden gidiyor. Üç aylık bir süre için oturduğunuz sitenin ortak kullanım alanındaki buzdolaplarını kullanmak zorundasınız. Yalnız yaşadığınız ve ortak alan binaları çok uzağınızda olmadığı için fazla sorun olmaz sanırım. Biliyorsunuz, o buzdolapları her gün denetime tâbidir.”

Sırtımdan soğuk terler boşandı. “Ortak buzdolaplarında kendi yiyeceklerimin diğerleriyle karışmaması için onları tek tek etiketlemem gerekiyor, değil mi?” diye sordum.

“Kişisel barkodunuzu kastediyorsanız, evet ama yalnızca o değil, gün sona ermeden tüm yükümlülüklerinizi elektronik posta kutunuza üç sayfalık bir PDF dosyasıyla göndereceğiz. Kararımıza on Güneş Günü içinde itiraz edebilirsiniz. İtirazınıza, bana söylediğiniz gibi, bir iki itiraf da eklerseniz sizin için daha iyi olur. Hatırlatayım: Bizim bakanlığımız itirazlara kapalıdır. Yanlış adrese göndererek puan kaybetmeyin.”

Uzattığı ekrandaki dikdörtgenin içine, işaret parmağımın ucunda ve derimin altındaki, barkodumu taşıyan çipi tutarak dıt sesini duyana kadar bekledim.

Kapıya doğru yöneldi. Bıkkınlıkla, “Peki, nereye itiraz edebiliyorum?” diye sordum.

Eğilip ayakkabılarını giyerken, gözbebeklerini bana doğru kaldırıp, pişkince “Nereye olacak, Merhamet Bakanlığı’na, tabii” dedi.

Sonbaharın Akılda Kalmayacak Bir Anı

Sonbahar güneşinin yakıcılığı yaprakları yerinden eden poyrazın denizin dalgalarını yalayarak getirdiği serinlikte kırılıyor, hava rahatlıyordu. Terastaki şezlongunda okuduğu kitaptan başını kaldırdı. Birkaç hafta önce üzümlerin yükünden kurtulmuş, sararan ve moraran yapraklarıyla içtimadaki askerler gibi önünde sıralı duran asmalara baktı.

Birdenbire, alışık olduğu manzaranın değişmiş olduğunu fark etti. Sanki baktığı her şey büyümüştü; en öndeki asma kütüğü gözüne koca bir ağaç gövdesi gibi kalın ve sağlam göründü. Diğerleri de öyleydi. Ya, gençliklerini mevsimin başında

birakan renkleri ve parlaklıkları kaybolmuş asma yaprakları; her biri incir yaprağı iriliğindeydi.

Değişimlere ayak uyduracak yaşta olmadığını daha önce başına gelen birkaç olay ona öğretmişti. Ama, bu ne demek oluyordu? Manzarasını manzara yapan unsurlar; asma kütükleri, yapraklar, ilerdeki beyaza boyalı bağevi ve yakınındaki ahlat ağacı neden şimdi gözüne devleşmiş görünüyordu.

Eli aniden ince kenarlı mercekleri taşıyan okuma gözlüğüne gitti. Gözlük gözündeydi. Eliyle gözlüğünü gözünden çekip alına doğru kaldırır kaldırmaz manzara –çok şükür– her zamanki normal haline döndü.

O ana kadar yakın gözlüğünü yalnızca okumak için kullandığı ve o gözlükle etrafına hiç bakmadığı gerçeğiyle yüz yüze geldi. İçine düştüğü komik durumun başkaları tarafından bilinmemesi gereken bir sır olduğuna karar verdi. Küçük sırlarına bir yenisini daha eklemekten memnun kitabına dönmek üzereydi ki, buna benzer bir duruma daha önce de rastladığı şüphesi zihnine saplandı.

Biraz düşününce, yıllar önce okuduğu bir öyküye sayfalarında yer veren ve belleğinin tozlu bir köşesinde yeniden açılmayı bekleyen bir kitabın

üzerine loş bir ışık huzmesi düştü. Kitapta, ünlü yazarlardan seçme hikâyeler yer alıyordu. Öyküye, manzaranın içindeki dağlardan aşağıdaki ovaya doğru inen ve dağın yarısını kaplayan dev bir böcekle ilgiliydi. Öykünün kahramanı karşı-sındaki uzak manzaraya camın arkasından bakıyor ve cama yakın bir örümcek ağının üstünde yürüyen bir sfenks böceğini uzaklardaki dağla üst üste görüyordu. Göz aldanmasıyla dehşete kapılan adam, olayı anlattığı arkadaşının gizemi çözmesiyle sakinleşiyordu.

Bu öyküyü ilk kez okuduğunda onu saçma hatta aptalca bulmuştu. Hâlâ öyle mi düşünmesi gerektiğine bir süre karar veremedi. İçinden, “Hadi bakalım, senin gözlük olayından sonra o öyküyü gene aptalca mı buluyorsun?” diyerek kendine olan saygısını zor duruma soktu. Sonra da, kendini gereksiz yere zorladığını sezerek, bir elini bileğinden dışa doğru bükerken, ağzının sol kenarını da yanağına doğru çekerek yüzüne sessiz bir ‘adam sen de’ ifadesi yerleştirdi. Bunu yapar yapmaz da, vicdanının derinlerden gelen bağırışını, giderek ağırlaşan kulaklarına rağmen duymazlık edemedi. Ses: “Yaşadığın hayatta adam-sendeci değildin, ne oldu sana?” diyordu.

Kendi oyunuyla tuşa gelen bir güreşçinin durumuna düşmüştü. Ciddileşti. Çelişkilerin sık sık aklımıza meydan okuması ne zaman son bulacaktı?

Yaşına yaş katıldıkça hayatın değişimlerine ayak uyduramazken, kendindeki değişimleri nasıl kolayca kabullenebildiğine şaştı.

Yazarların hiç değişmeden kalan öykülerini yeniden ve yeniden okumanın, hızla değişen dış dünyadan tatlı bir intikam alma yolu olduğunu keşfetmesinden bu yana huzurlu yaşadığını başıyla onaylamak hoşuna gitti.

Öğleden sonrasının pürüzsüz gökyüzü, manzaranın ışıklı alacasında rzgrla savrulup birbirine çarpan kuru yaprakların enstrümantal müziği, poyrazın avurtlarını şişirerek üflediği üflemeli çalgıların uğultulu ahengi ve hayatının büyük umutlara yer bırakmayan tekdüzeliği onu karşı koyamadığı bir uykunun içine çekti. Anestezinin etkisiyle yarı baygın ameliyathaneye giden bir hasta gibi gözlerini yavaşça kapadı ve uykuya daldı.

Unutulan Günlük

Sosyal Medya'da bir arkadaşımın iletisini gördüm. Kanıksadıklarımın farklı bulduğum için izniyle paylaşıyorum.

Televizyonda, sözünü esirgemeyen cinsten bir eleştirmenimiz, ünlü bir yazarımıza değine- rek, "yklerini pek beğenmem, ama günlükleri iyidir," dediğinde, benim de birçokları gibi bir zamanlar günlük tuttuğumu anımsadım. ni- versitedeyken yazmaya başladığım gnlklerimi, yaşamımda yedi kez taşınma ve bir su baskını g- ren gözlerimle arayıp bulmam bir mucizeydi. Def- terimi, önce nemden yumuşamış sonra yine sert- leşerek eğri büğrü olmuş mukavva kutusundan çıkarıp yazılarıma göz gezdirdim. Yazarlığa zen-

miş değildim. Her güne ait yazılar yok. Zaman içinde, günlerin taşları üstünde seke seke, sırtladığım duygu yükleri dengemi bozduğunda veya olaylarla içimde biriken acı lavı bir volkan gibi dışarı püskürtmeye gerek duyduğumda günlüğümü elime almışım. Şimdiye kadar günlüklerimden hiç kimsenin, karımın bile haberi olmamıştı.

Sizin için birkaç yazımı tarih sırası gözeterek gelişi güzel seçtim. Bazı sözcükleri ve söyleyişleri daha anlamlı gelmeleri için günümüze uyarladım. Artık torunlarımla haşır neşir olduğum bu yaşımdaya, ben bile onları okuduğumda bazen başkasına ait olan yazıları okuduğumu sanıyorum ve günlüklerimdeki genç adamı haklı bulduğumdaysa, sırtını sıvazlıyorum, “Aferin sana!” diyorum. Kızım doğduktan bir süre sonra günlük yazmayı bırakmışım.

Okuyanlar, her türlü yorumu yapabilirler, ama şundan eminim ki hiç kimse, en şüpheli insan bile günlüğümde samimiyetsiz, içtenlikten uzak – değil bir sözcük– bir tek harf bile bulamayacaktır.

14 Nisan

Bugün el öpme konusunda bir tartışmaya denk geldim; sağlık ve temizlik yönünden sakıncaları konuşuluyordu.

On yedi yaşında yaşlıların elini öpmeyi bıraktım ve sürüden ayrıldım. Kendi ailemi bunun dışında tutmadım. İnsan kendisini bile tam olarak tanıyamazken başkalarını nasıl tanıyabilir ve eli öpülesileri ayırt edebilir ki? İlk zamanlar, anlayışsızlıkla karşılandım. “El öpsen ne olur ki, incilerin mi dökülür? Yaşlıların gönlünü alırsın,” diyenler oldu.

Genç yaşında toplum değerlerinden birine baş kaldırışım, olsa olsa yakın çevremde ve toplumumuzda fark ettiğim ikiyüzlülüğe bir tepki olmalı. İnsanları tanıdıkça, bir yaşlının elini öpmenin, bir bakıma, o insanın benim bilemeyeceğim kötülüklerini aklama anlamına geldiğini kavradım ve buna aracı olmamaya karar verdim. Herkesin istediği gibi olsaydım, bir davranışın ardında duran düşünceyi ve o düşünceye göre davranmanın getirdiği özgürlük duygusunu o genç yaşında öğrenmemiş olacaktım.

Bana el öptürmeyen itkinin köklerini insanların doğa karşısında eşit olduğu inancıyla da ilgili buluyorum: Yaş, statü, aile hiyerarşisi gibi dikey ilişkiler bu eşitliği ortadan kaldırıyor. El öpme, sembolik de olsa bir insanın başka bir insanın önünde eğilmesi demek. Bir insan, yaşamında önünde eğilip elini öpmeye degecek kaç kişi tanıyabilir? Dünyada eli öpülecek bir insan olduğunu da sanmıyorum. Eğer, böyle bir insan varsa, büyük bir olasılıkla o, elini kimseye öptürmüyordur.

18 Ekim (6 ay sonra)

Düşüncelerimi içimde tutar, insanların yüzüne karşı onları kötüleyen sözler söylemem: Arkadan atıp tutarım. Bundan, öznel bir ahlaki değere sarılı sinsi bir zevk alıyorum. Dedikodunun, toplumsal bir işlevi olmasaydı, insanlık tarihi boyunca yaşayıp bugüne gelir miydi? Ben bu fikri daha ilk gençliğimde ev sahibemiz olan o godoş kadından kaptım. Alt katımızda yalnız yaşayan bir duldu. O gün, annemin kabul günüydü.

Kadınlar, benim boşken ders çalıştığım misafir odasına çevrilen salonumuzda toplandılar. Ben de odamdan çıkıp holün kenar ve köşelerini takip ederek onlara görünmeden mutfağa kayıntı aralamaya gidiyorum. Tam o sırada duydum. En az yüz yirmi kiloluk kadındır, oturduğu yerden kıyıdayamaz. Böyle günlerde çay faslından sonra orta sehpa kenara çekilir. İsim isim kaldırıp ortada oynattığı toy kadınlara doğru, kaşar sesiyle “Ohhh! Sefam olsun!” haykırışı duyulmaya değerdir. Evli barklı mahalle kadınlarını ayartıp paralı erkeklere pazarladığı çevremizde sır değildi. Öyle bir kadın ki, ben onun, bunu maddi bir çıkar için değil, sadece ince bir zanaatın sırlarını bir sonraki nesile aktarma zevki için yaptığını düşünürdüm; sırası çiziklerle dolu, oymalı ve yaldızlı çerçevesi antika olmuş eski aynasının silikleşmiş ve matlaşmış yüzeyinde artık göremediği o genç ve güzel kadına ait kösnül anıları tazeleyen oyalayıcı bir uğraş aynı zamanda. Söylediklerini duyabilmek için yavaşladım ve kulaklarımı diktim. “Ben kimsenin yüzüne kötü bir şey söylemem,” diyordu. “... ve isterim ki, kimse de benim hakkımda düşündüğü kötü sözleri yüzüme karşı söy-

lemesin. Yüz yüzeyken hep iyi şeyler söylesinler. Ama, arkamdan istediklerini söyleyebilirler.”

21 Mayıs (1,5 yıl sonra)

Bir insanın kendine dışardan bakması zordur” denir. Şeytan azapta gerek. ‘Bakalım ne kadar zor, görelim’ diye otobüste, vapurda, birisiyle konuşurken, sinemanın tiyatronun fuayesinde ayakta dikilirken kendime dışardan bakmayı denedim. Bu, ilk zamanlarda kolay olmadı. Sonra sonra, bir ruh gibi bedenimden sıyrılıp biraz öteden kendi davranışlarımı gözlemlemeyi başardım. Bu oyunda öyle ustalaştım ki, değil davranışlarımı gözlemek, sözlerimi bile dinleyip küçük oyunum bittikten sonra kendimi kendime anlatırdım. Beni çok şaşırtan durumlarla karşılaşabiliyordum.

Onlardan biri de, konuşurken karşımdakine söylemek istemediğim bir düşüncem varsa, konuşma konusu o düşüncenin etrafında dönse bile, susarak değil –çünkü susmak merak uyandırır– konuşarak, hem de çok konuşarak düşüncemi

saklamamdı. Kendini ele vermemenin, en iyi yolunun çok konuşarak dikkat saptırmak olduğunu, kendimde gözleyip anladığımdan beri karşımdakini bu gözle –belki de ‘kulakla’ demem gerekir– dinler oldum ve bu da bende bir alışkanlık yaptı: Çok konuşuyorum, buna karşılık çok konuşan insanları dinler görünüyor ama dinlemiyorum.

27 Nisan (1 yıl sonra)

Ondan hoşlanıyorum. Trenle bir saatlik bir yolculuğu beraber yaptık. Kompartımda ikimizden başka kimse yoktu. Cam kenarına karşılıklı oturduk. Yol boyunca filmlerden, okuduğumuz kitaplardan, derslerden, hocalardan konuştuk. Kendimi durduramadan konuşup durdum. Aramızda sessizlik olduğu anlarda, ona karşı filizlenmeye başlayan duygularımı yüzümden okuyacak diye ödüm koptu. Karşımda dişil sözcüklerle konuşan bir bilge oturuyordu. Olduğu gibi görünerek kendini sakladı. Ben, onun için sadece bir arkadaşım, herhalde. Duygularım karışık. Bazı

kültürel zevklerimi paylaştığını anladığımda ona daha da yakınlaştım, diye korktum. Vermediğim sözleri vermiş gibi olurum, diye korktum. En iyisi, kültürel konuları bırakıp güncel konulardan söz etmektir. Öyle de yaptım.

Diyelim ki, arkadaşlığımızı ilerlettik. Anneme ve babama ondan nasıl söz edeceğim? Önce adını soracaklar. Yalan söyleyemem. Adını duyunca, gene bana alaycı bakışlarla, “Ooo! Çocukluk aşkınla aynı isimde bir kız buldun, demek” diyecekler. Varlığımın kozmik odasına girilmiş gibi hissedeceğim. Korku şablonlarımla yüzleşecek cesaretim yok. Şimdilik, ona karşı davranışlarımda uygar insanların nazik tavırlarının çerçevesi dışına taşan bir ilgi sezmemeli. Oluruna bıraktım. Yok, bu doğru değil. Korkuyorum ve ondan kaçıyorum. KENDİMDEN KAÇIYORUM.

8 Ağustos (4 yıl sonra)

Ben kıskanç bir erkek miyim, diye kendime soruyorum. Kız arkadaşım ile iki yıldır beraberiz.

Nişanlandığımızdan bu yana da neredeyse bir yıl geçti. Doğrusu bazen onu anlayamıyorum: Kızlı erkekli bir grup arkadaşımızla birlikte olduğumuzda sorun yok, ama bir erkek arkadaşım bizimle yalnızken, nasıl da değişiyor. Sessizleşiyor. Utangaç tavırlar takınıyor. Bir anda arkadaşım olan diğer erkeği kendime rakip görmeye başlıyorum. Diyelim ki, ben o anda öldüm. Nişanlım, sanki dakikasında beni unutup, hayatını birleştirmek için onu seçip yerime geçirecek. Bazen de, bana bir yedeğim varmış gibi geliyor. Onun kim olduğunu bilmiyorum, ama eminim nişanlım biliyor. Bunlar, bende vefa denilen duygunun yer yüzünde olmadığını düşündürüyor. Her insanın içinde bir mezarlık var. Ölüsünü gömüyor, hayatına devam ediyor. Gene de içimden bir ses, bunun böyle olması gerektiğini söylüyor.

Kıskanç olduğumu düşünmüyorum. Bir yerde okumuştum. Bana çok doğru gelmişti. Diyordu ki: “Eğer, kıskançlık bütün erkeklere karşı duyulursa, bir hastalıktır. Fakat, kalıbıyla ortada dolaşan bir aday sözkonusuysa, işte o zaman erkeğin kıskançlığı affedilebilir.” Bu sözü, bir erkeğin söylediği ortada. Kadınlar kıskançlığı ta başından çö-

zümleler ve diğler kadınları yanımıza yöremize yaklaştırmazlar. Bunu, ustaca ve sözümona, bize fark ettirmeden yaparlar. Teyzeli, halalı, uzak ve yakın akrabalı büyük aile evleri yaşantısından kalma bir söz vardır; kadınlar birbirlerini uyararak, “Eve dişi sinek bile sokmayacaksın,” derlermiş. Tecrübe konuşuyor. Kadınların taktiği doğru: Uyanık kalmak, kâbus görmekten iyidir. Biz erkeklerin bu konularda hiç şansı yok. Aynı kadını seven iki erkek olduğunu düşünelim; ellerinden hiç bir şey gelmez: İki de bir zafer umuduyla kadının paşa gönlünü beklemek zorunda.

11 Şubat (1,5 yıl sonra)

Artık evliyim. Bir işim var. Hayatım düzene girdi. Bunlar iyi şeyler, diye düşünülür. Fakat bende bir hareketsizlik, bir ataletsizlik doğurdu. Tuhaf bir psikolojiye girdim. Bekarken böyle değildim sanki. Sorunum: İmkânsızlık denizinde boğulmak. Bu ne mi? Açıklayayım: Basit bir konuda bile, ‘bunu şöyle yaparsam olmaz, bunu böyle ya-

parsam gene olmazlarla kendimi yokuşa sürüyorum. Bir türlü karar veremiyorum. Karşılaştığım her durumu imkansızlaştırıyorum. İçinden çıkılmaz bir hâle getiriyorum. Hiç bir şey için harekete geçemiyorum. Örümcek ağına yakalanmış ve örümceğin zehrini almış gibi kötürümleşiyorum. İmkânsız kararlar alıp onları derin mi derin imkânsızlık kuyusuna atıyorum.

Geçenlerde, eşim beni, yoğurt yapmak için kaynattığım ılınmış sütün başında kara kara düşünürken buldu. Sütün kaymağını yoğurda katıp katmama konusunda ikircikliydim. Kristal bir sesle ve kelimelerin üzerine basa basa, “Her şeyi, ama her şeyi, en basit olanını bile imkânsızlaştırıyorsun. Benimle evlenmeye nasıl karar verdin şaşıyorum,” dediğinde, beni bir süredir izlediğini anladım. Dışarıdan daha da mı ümitsiz görünüyordum?

17 Kasım (3 yıl sonra)

Karımı filmlerdeki gibi terk edeceğim. Ondan nefret ediyorum. Hayır! Onu seviyorum. Yalnız-

ca, onun karakterime müdahale etmesini istemiyorum. Beni, benden başka biri yapmaya yemin mi etmiş? Kendim olmak istiyorum. Bana, benim törpülenecek çıkıntılarım varmış gibi davranmasını reddediyorum. Tırnaklarını törpülemek ona yetmiyor mu? Varsa bile, çıkıntılarım ile yaşamak, çıkıntılarımı sağa sola çarpıp nesnelere öznemle devirmek istiyorum. Kişiliğime saygı istiyorum. Saygısız olmayanlara haddini bildirmek istiyorum. Can yakmak, incitmek, kırıp dökmek istiyorum. İSTİYORUM DA İSTİYORUM!

Acaba ben evliliğe uygun bir insan değil miydim? Bugünlerde kimse üstüme gelmesin, çünkü kendimi doğanın oyununa gelmiş gibi hissediyorum. Ama, sonra düşünüyorum da, insanın bir çocuğu olması çok güzelmiş. Hayatımızın başka ne amacı olabilir ki?

Berber Koltuğu

Berber korkumu aklım erdiğinde, gücüm kuvvetim yerine geldiğinde üstümden atabildim.

Sayfaları birbirine yapışmış albümlerde kalan çocukluk fotoğraflarıma ne zaman baksam zihnimde, yaşadıklarımın eğilip büküldüğü gerçekdışı bir tat alırım; çocukluğumun arazisi engebeli güneşi yakıcı masal diyarından gelip şimdide görünen çocukluk yüzüm bana yabancıdır artık. Yabancılığı anılara tutunarak atmaya çabalarım. Anılarsa duygulardan başka bir şey değildir. Yanıltırlar. Duygularımdan çok sezgilerime güvenirim. Çünkü, sezgi bilginin kardeşidir.

Küçük yaşlarda berbere babamla giderdim. Berber koltuğunun üstüne koydukları uydurma bir tahtaya oturtulduğumda başım ancak berbe-

rin el hizasına gelirdi. Biraz daha büyüyünce saçımı kestirmeye tek başıma gitmeye başladım. Bu arada taşındık ve berber iki sokak ötemizde. Bir çocuk... Tek başına... Berber dükkânı. Berber ya yalnızsa?

Annem, ben berbere gitmeden önce yüz defa uyarırdı. Eğer, berber seni şu dolaba gir bak içerde ne var falan diye bir yere sokmaya çalışırsa. “Hayır!” diyeceksin. Üstelerse, bağıracaksın. O yaşında anne sözü geçerli. Berbere gittiğimde artık koltuğa kendi kendime oturuyorum. Berber, koltuğumun yüksekliğini pedallı kaldıracıyla kendine göre ayarlıyor, ama saçımı keserken hâlâ biraz eğilmek zorunda kalıyor. Alabros tıraşıma başlıyor. Benim iki gözüm iki radar. Tüm dükkânın içini sağdan sola tarıyorum. Acaba, hangi dolap? Şu karşıdaki olamaz, çok dar. Hatta o bir dolap bile değil, çekmece. Hah! Onun altındaki, şu kulplu olanı. Ama, o da içine girebileceğim kadar büyük görünmüyor. Belki de, girebilirim.

Saçımı kestirirken aynaya bakıyorum. Saçını kestiren aynadaki ben bana bakıyor. Kendimi aynada bırakıp usulca koltuktan kalkıyor ve dolabın kapağını açıyorum; sonra hooop içine. Pek de

küçükmüş, anca sığıdım. Şimdi ne olacak? Berber, beni iyice içeri tıkıp dolabı kapatacak. İçerisi karanlık. Berber beni oraya kilitleyecek. Anladım, annem bundan korkuyor. Günlerinden birinde komşu kadınlara, onlar salon salamanjede ben holdeyken şöyle dediğini duydum: “Ah Komşum! Bu devirde oğlan çocuğu büyütme, kız çocuğu büyütme daha zor.”

Berber sol şakağıma tıraş makinesini dayar dayamaz, “Ooo! Sen şimdiden ihtiyarlamışsın” diyor. Saç kestirmenin en çok bu tarafını seviyorum. Berberler hep birbirinin aynı. Yazın kampa giden berber, hatta başka bir mahalledeki berber bile bana aynı şeyi söylüyor. Makası tam sol kulağıma doğru kaydırırken: “Ooo! Sen şimdiden ihtiyarlamışsın.” Ben bu sözü daima duymamış gibi yaparım. Çünkü, söyleyecek söz bulamam. Bir tutam beyaz saçım olduğunu zaten biliyorum. İhtiyar olmadığımı da biliyorum.

Berberde en hoşuma giden, sivri uçlu makastan çıkan ritmik sesler. Şırt şırt şırt. Sonra bir iki hırt sesi: Uzun saç telleri önlüğe dökülüyor. Arkasından gene, şırt şırt şırt. Berberler iki kesim arasında neden makaslarını havada şırtşırtlatır-

lar bilmem. Önüme dökülen kesik saçlar kısal-
dıkça şırt şırtlar artar. Berber saçım şekle girer-
ken kendisiyle övünüyor. Makası müzik aleti
gibi olur: Başımda tek inatçı saç teli kalmayana
kadar şırt şırt çalar.

Berberler hem makineyle hem de makasla saç
kesiyor. Bazısı daha çok makineyi kullanmayı
seviyor, bazısı makası. Makas da tıraş makine-
si de sırasını bekler, birbirlerini kıskanmazlar.
Berberde bunları düşünürüm, ama asıl aklımda
olan dolaplardır.

Mahalle berberine bir sonraki gidişimde, gene
kendimi aynada bırakıp kapalı duran dolabın
kapağını yavaşça açtım. Bu sefer onun bir dolap
olmadığını, karanlık bir odanın dar giriş kapı-
sı olduğunu hayal ettim. Korktum. Berber beni
oradan içeri sokacak, sonra kendisi de arkamdan
odaya girecek. Dolap kapağı arkamızdan tam ka-
panmadan dışardan giren ışıktaki parlayan bir bı-
çak gördüm. Elinde tutuyor. Başımı kesecek. Ba-
ğırarak istedim, sesim çıkmadı. Berber aynadaki
bana baktı ve “Ooo! Sen şimdiden ihtiyarlamış-
sın.” Gene, sol şakağımda çalışıyordu. Beyazları
ilk defa görmüş gibi. Ya da beni hep unutuyor.

Berber koltuğu o kadar rahat ki, gözlerim ya-
vaşça kapanır. Uyuyup kalmaktan korkarım.
Böyle anlarda, aklıma hep annemin ölümünü
getirip kendimi uyanık tutmaya çalışırım. Hayır!
Annemi hayalimde öldürmüyorum, tabii. Şimdi-
ki annem benim asıl annem değil, üvey annem.
Tam uyuyacakken, asıl annemi evimizdeki halıda
sırtüstü ölü yatarken gördüğüm ânı aklıma ge-
tirir, kendimi toplar, uyandırırım. Bunu, aklıma
bulduğum yerden başka yerlere götürebildi-
ğim için yapabiliyorum.

Bazen olmayacak yerde katıla katıla gülersem,
kendimi tutabilmek için de aynı şeyi yaparım;
küçüklüğüme gider, annemin ölüm odasına gire-
rim, onun kapının arkasında uzanmış cansız be-
denine bakar, gülmemi keserim. Bu bazen sınıfta
olur. Arkadaşlarım, birdenbire nasıl sustuğumu
anlamaz, şaşırırlar. Öğretmen onları azarlar.
Bunu nasıl yaptığımı kimseye söylemem. Anne-
min üvey olduğunu da kimseye söylemem. O da
söyler. Komşu kadınlar bazen oğlunuz size
benziyor dediklerinde, “Tabii benzeyecek annesi-
yim de ondan” der.

Berberin, “Ooo! Sen şimdiden ihtiyarlamışsın” sözüne karşı söz ararım. Bulamam. ‘Ben ihtiyar değilim’, çok saçma. ‘Neden?’ diye sormam da olmaz. Konuşmam da yasak. Annem, üvey annem yani, diyor ki, berberle hiç konuşmayacaksın. Soru sorarsa, bilmiyorum der susarsın. Annen kim, baban kim, nerede oturuyorsunuz, bunlar kimseye söylenmez. Hele çocuklar hiç söylemez. Çocuklara da bu soruların sorulmaması lazım.

Bazen evde yere, halının üstüne tavana bakarak yatar ölü taklidi yaparım. Ölmek, ölen sahici annem gibi hareketsiz ve sessiz yatmaktır. Nefesimi tutar öylece kalırım. Sonra, birdenbire: Poh! Canlanırım.

Paslı Hayaller

Yıllardır, kahvaltımı yaptıktan sonra keyif çayımı sigaramın eşliğinde içer, üflediğim dumanda hayatın gerçeklerinden kaçmayı iyi bilen düşüncelerimin kıvrak izlerini görürüm. Gözümün önünde dolaşıp kaybolan oynak hayaller ipekten bir yelpaze gibi gönlüme ferahlık verir. Sigaram biter, ama düşüncelerimin uçarılığı bitmez. Zihnimde canlandırdığım şeyler, şekle bürünmüş düşüncelerim ne aydınlık ne de karanlık tanırırlar; pırıltılı, küçük, yel yepelek kelebekler olur, rüyalarımaya girer, dans ederler.

Düşüncelerim her zaman hayattan kaçamıyor. Aklıma geldikçe kendime sorarım. ‘Hayatının incisini nerede düşürdün, Meliha?’ Zaman ne

abuk geçiyor. Yetişkin yaşlarım birbirinin aynı günlerin peş peşeliğiyle yıllarca sürdüğü halde, beş on yıl süren ocukluğum bana daha uzunmuş gibi geliyor. Dik başlı ağabeylerim evden kavga gürültü ayrıldıktan sonra, ablam ve ben daha bir kardeş olmuştuk sanki. Hayat birleştirmez, ayırır. nce ablamı benden ayırdı. Sonra annemi ve en sonra da babacığımı. Yalnız kaldım. Yaşlanıyorum artık. Gnm gnme benzemez. Bir gün şuramda bir ağrı, ertesı gün buramda bir sızı. Babamdan kalan emekli maaşı ve İstanbul'daki evin kirasıyla bir başıma geçinir giderim.

Eğer, o güzelim İstanbul'da olsaydım, belki eskilerle avunur, aşına sokakların Arnavut kaldırımlarında topuk eskitir, ruhum sıkıldığında canım Boğaziçi rüzgârının yüzümü okşamasına izin verirdim. Önümden şımarıkça akan denizin hoppa dalgalarına karşı çayımı yudumlar, şehir hatları vapurlarının tanıdık düdük seslerini dinler akşamı ederdim. Ama, burada, Marmara'nın ta ötesinde, bu küçük sisli, tutucu taşra şehrinde, her ezan sesini lmşlerimin ruhları için bir ağrı bilip onlara dua ederek zaman geçirmekten başka elimden ne gelir.

Bir zamanlar ben de bir çocuktum, ben de bir genç kızdım. Mutlu çağımda, toprağından acımasızca kökleriyle sökülüp alınan taze bir ağaç, bir fidan gibi taşınıp bu karanlık şehrin cahil insanların arasına, bu delice ormanına dikildim. Tuttum mu? Ne gezer! Bak şimdi gene ter bastı.

Eskiden, ne zaman sıcaklayıp terleşem, eteğimin ucundan tutar şöyle yukarı aşağı bacaklarımı yelpazeleyip kendimi serinletirdim. O zamanlar İstanbul'da yaşırdık. Bazı şeyler birden aklıma geliverir işte. Kimselere anlatamam. Bu yaşımda beni öyle eskisi gibi ateş de basmaz, ara sıra bunalıp terlediğim olursa da, genç kızlar gibi eteğimi havalandıramam. Klimayı açar serinlerim.

Bana ilk ateş basmasını hiç unutmam. Saklam-baç oynardık, dalya oynardık – kız oğlan karışık. Çocukluğun alışkanlığıyla deliler gibi koşar oynardık mahallede. Oysa, ergenliğe çoktan adım atmıştık bile. Vücuduma tatlı bir tombulluk gelmişti. Kızlarla yalnızken boy aynasının karşısına geçip endamımıza bakıyor; pamuk sıkıştırıp göğüslerimizi kabartıyor, ablalarımıza benzemeye can atıyorduk, aynadaki halimize bakıp bakıp gülmekten katılıyorduk. Oğlanların kolları uzu-

yor, elleri büyüyordu. Annem, ben yatağa yatınca yanıma gelir, kollarımı yorganın üstüne çıkarıp öyle uyumamı söylerdi. “Kızlar yatakta ellerini yorganın altına sokmaz” derdi. Hayatı umursatmaz çocuktuktan ötesini bilmiyorduk. Meğer, saf çocuk kahkahalarımızın, yerini hesaplı gülümsemelere bırakacağı günler çok uzak değilmiş.

O gün, saklambaç oynarken apartmanın bodrumunda saklanmak için aşağıya koştum. Benimle oğlanlardan biri de bodruma indi. İkimiz de saklanacak yer aradık. Loş bir köşe gördüm. İkimiz birden aynı köşeye koştuk. Görülmemek için dar yerde birbirimize sokulduk, çömelip köşede büzüldük. Çömelirken benim eteğim açıldı. Havaya kalktı. Onun kısa pantolonu vardı. Çıplak bacaklarımız indirdiğim eteğimin altında birbirine dolandı. Sesler kesildi. Sadece sıklaşan nefeslerimizin sesini duyuyor, yüz yüze birbirimizin nefesini soluyorduk. Birden, o zamana kadar hissetmediğim bir sıcaklık içime yayıldı – ateş gibi. Üstüme bir titreyiş, bir ürperiş geldi – üşür gibi. Dipten gelen bir deprem dalgasının yeryüzünde hissedilmesi gibi, titreme en derindeki hücrelerimden başlayıp tenime doğru, karşı durulması

imkânsız bir doğa kanunun emriyle bütün vücudumu sardı. İkimiz de titriyorduk. Birbirimize bakamıyorduk. Ne kadar zaman öyle kaldık, bilmiyorum. Belki de korkmuştum. Kaçar gibi aniden ayağa kalktım. O, çömelmiş halde duruyor, bana bakıyordu. İlk defa afyon almış biri gibi aptallaşmıştı. Koridorun sonunda görünen gün ışığına doğru koştum. Merdivenleri çıktım. Bizi arayan ebenin yokluğundan yararlanıp sobeledim. Oyun devam etti. Ben de, o halimi çabucak unuttum. Ama, uyanan bedenim unutmamış.

Genç kızken okulda, kıyıda, koruda hoşuma giden gençler olmadı değil. Onların biriyle ne zaman yalnız kalsam sanki o bodrumdaymışım gibi, ani terleyiş ve titreyişlerim hep geri gelirdi. Bunu hissettiğimde nefes nefese kalır, ne yapacağımı bilemez, endişe içinde eteğimi gizlice yelpazeler, bacaklarımı ve yanan bedenimi soğutmaya çalışırdım. Bu böyle sürdü gitti, nihayetinde bir korku haline geldi: Bir erkekle yalnız kalmak korkusu. Okul arkadaşım bile olsa, beni kendime yabancılaştıran titremelerimin geri dönmemesi için bir gençle yakınlaşmaktan ödüm kopardı. Birinden biraz ilgi görsem, kendimi hayatım boyunca piş-

man olacağım bir hata yapmanın eşiğinde hissederek, bir bahaneyle o insandan uzaklaştırdım. Erkeklerin bana getireceği hislerden ürkerdim. Hele hele, evlilik düşüncesinden buca buca kaçardım.

Zavallı anneciğimi ve babacığımı üzdüğümü düşünsem de başka türlü davranmazdım. Onların benim için hazırladığı küçük oyunlar içinde erkeklerle, tesadüfmüşçesine tanıştırlmalarımın beni mutlu etmediğini anladıklarında ben onlardan daha mutsuz olurdum. Liseyi bitiren ablam Emirgânlı evli bir fotoğrafçıya kaçtıktan sonra, onların tek kızları, tek çocukları kalmıştım. Beni el üstünde tutmaya çalıştıklarını anlıyor, bana bulmayı düşündükleri iyi kismetler için nasıl çabaladıklarını görüyordum. Oysa ben, tek bir şey istiyordum: Okumak ve bir meslek sahibi olmak.

Babam emekli olunca taşınmamıza karar verdi. Aldığı emekli maaşının İstanbul'da yetmeyeceğini söyleyerek, köşeleri bolluk masallarıyla bezenmiş, yemyeşil ovalı, karlı dağ manzaralı bir kartpostalın çekiciliğine kapılıp, denizden uzak, taşı toprağı yabancı, insanları afyonla uyumuş, bu uyuyan ruhani şehre bizi getirdi. Buraya gelmeden önce İstanbul'da, Fransız Lisesi'nde ikinci

sınıfa başlamıştım. Fransızca hazırlık sınıfını ve birinci sınıfı takdirnameyle geçmiştim. Taşındığımız bu mahallede ilk yaptığım şey başımı örtmek oldu. Yatağımda, gecelerce anneciğime ve babacığımın sezdirmeden ağladım. Annem ani iklim değişikliğiyle kavrulan bir çiçek gibi kurudu, bir yıl içinde de öldü. Yaşlı babamla bilmediğimiz topraklarda baba kız baş başa kaldık.

Yıllar geçiyordu. Bana, “Evlen artık kızım,” derdi, “Beni düşünme.” Ben: “Babacığım sen varken ben nasıl evlenirim? Sen hiç üzülme, ben zaten evlenmek istemiyorum ki!” derdim. İsteyenler oluyordu. Çocuklu dul adamların gönderdiği kadınlar gelip yokluyorlar, ağzımı arıyorlardı. Hepsini geri çeviriyordum. Sonra babam da öldü. Babamızı ve annemizi çok üzdükleri için ağabeylerimi ve ablamı hiç affetmedim. Onları, bugüne kadar arayıp sormadım.

Hayat bir talih, bir kader işi; benimki de buymuş. Hayatımın incisini yaldızlayacak ve onu bütün parlaklığıyla bana ve diğer insanlara gösterecek olan iç ışığım, çocukluğumun ve genç kızlığımın İstanbul’unda kaldı. Geceleri köşe başındaki sokak lambasının yalnızlığı bana arkadaşlık

eder, uzaktan onunla konuşurum. Zihnimdeki kelebelerin gittikçe solan renkleri ve eprimiş kanatlarını onun ışığıyla görmeye çalışırım. Bazen de sokak lambasının loş ışığı yeni yetmeliğimin bodrum köşesini aydınlatır. Duygularımın ve tenimin çoktan unuttuğunu unutup bir titreyiş beklerim; ne bir sıcaklık, ne bir heyecan, ne de bir titreme gelir. Bana gençken, “Demir gibisin” derlerdi. Yıllar bedenimle birlikte duygularımı ve hayallerimi de paslandırdı, çürüttü işte!

Evlilik Rüyası

Yaşım on sekiz.

Bir öğleden sonrası, Sirkeci'nin kalabalığı arasında yürüyordum. İyi giyimli yaşlı bir karı-koca gördüm. Mahmutpaşa Yokuşu'ndan kol kola inerek bana doğru geliyorlar. Tam önümde kadın aniden yana döndü ve kocasının yüzünü tırmaladı. Adamın yüzündeki paralel tırmık izlerinden kan geliyor. Durdular. Ben de durdum. Onları seyrediyorum. Kadın, hiç bir şey olmamış da, kocasının yanağında bir kir fark etmiş gibi, el çantasından mendilini çıkardı ve yanaktaki kanı sildi. Adamsa sessizdi. Kısa bir duraklamadan sonra, yeniden hareketlenip, kol kola yanımdan geçip gittiler.

Kadınları, kadının davranışının bilmecesini çözecek kadar tanımıyorum. Hele, onların evlilik içindeki tavırları, bana Mısır piramitlerinin sırları kadar uzak. Peki, ya kızlar? Onları tanımada da deneyimli değilim: Erkek okullarında okuyan biri için bu hiç de şaşırtıcı olmamalı. Ailemde, beni sürekli gözetleyip işlerime burnunu sokacak bir kız kardeşim bile yok. Ablam olsa, belki kibirini göstermediği zamanlarda veya arkadaşlarıyla çıkmasına izin verilmediği öfkeli günlerin dışında onu gözleyerek kızlar hakkında bir fikir edinebilirdim. Bunları söyleyebilmem bile, kız kardeşleri olan arkadaşlarım sayesinde. Üstelik, yatılı okula çok küçük yaşta başlamam yüzünden, evliliği kendi anne babamda bile ergen aklımla gözlemleyemedim.

Sirkeci’de rastlantıyla karşıma çıkan yaşlı çiftin durumu iyice kafamı karıştırmakla kalmadı, evlilik üzerine dinlediğim bütün korku hikâyelerini de yeniden endişenin çıkışıyla belleğimin kuyusundan gün ışığına çıkardı. Neydi evlilik? Türün devamı için doğanın kullanıp kullanıp bir kenara attığı bedenler miydik? İçime saplanan evlilik korkusunu aşmalıydım. Ama, nasıl? Günümün

geri kalanında buna kafa yordum durdum. O gece, yatana kadar kendime rahat huzur vermedim. Yatağa girdiğimde beynim uyuşmuştu.

Sabahın köründe, gördüğüm bir rüyayla uyan-dım. Rüya bana bir film gibi uzun geldi. Oysa, çok bilmiş uzmanlar, böyle rüyaların görülme süresi-nin gerçekte saniyeler aldığını söylüyor.

Akşam oluyormuş. Sokağımızdaymışım. Akşamın yaklaştığını karanlığı daha erken getiren kargaların kümeleşmelerinden anlıyormuşum. Uzun kara pardösüsüyle süpürgesi kırıldığı için yürümek zorunda kalan mahallemizin cadı-sı uzaktan bana doğru geliyormuş. Önce ondan kaçmaya çalışıyormuşum. Önüme gelip duruyor-muş. Cadı birden komşumuz, ünlü yaşam koçu Esmeralda oluyormuş. Gerçek adını neden gizli-yormuş, merak ediyormuşum. Uzun uzun anlatı-yormuş. Tam bitirecek derken gene konuşuyor-muş. Hızla, araya girip “Evlilik nedir, sizce, evlilik nedir?” diye yıldırım gibi soruyormuşum. Arka-sında sakladığı megafonu çıkarıp ağzına dayıyor ve “Hayatın önümüze koyduğu her yemek güzel değildir, evladım. Bazen iyi pişmemiş, bazen so-ğuk ve bazen de tarifsiz acı olabilir,” diye bağıra-

rak bütün mahalleye yayın yapıyormuş. Karpuzcu sanıp evlerden başlarını çıkarıyorlarmış.

Rüyamda, büyük enişteme gidiyormuşum. Evlerinin kapısını bir türlü bulamıyormuşum. Birdenbire onu karşımda görünce, bir şekilde eve girdiğimi anlıyor, ama bu küçük ayrıntının üstünde durmuyormuşum. Altmış yıllık evli değil miymiş? “Ooo!” diyormuşum. Ona soruyormuşum: “Nedir evlilik?” Yüzüme bakıyor, dudağını yalıyor, yutkunuyor ve davudi sesiyle, “Zordur, zordur, zorrr!” diyormuş. Son sözcüğü birlikte dilimizle damağımız arasından uzatarak çıkarıyormuşuz. “Zorrr!”

Hep kötü şeyler duyduğum için evlilik karabasanıyla yatakta bir o yana bir bu yana dönmüş olmalıyım. Evlilik cidden kötü bir şey miymiş? Bir filozofa danışmaya çalışıyormuşum. Arıyor, arıyor, hiç bir filozof bulamıyormuşum. Perdenin arkasına, kanepenin altına bakıyormuşum. Uzun beyaz sakalı ve elinde asasıyla yaşlı bir adam tavandan süzülerek iniyormuş. Kısık sesiyle ve anlaşılmaz vurgularla mırıldanarak “Boşuna arama. Bütün filozoflar ölüdür,” diyormuş ve sonra da duvardan geçerek kayboluyormuş.

Aldığım bilgiyle hemen şehir kütüphanesine koşuyordum. Kütüphane taşınıyordu. Bütün kitaplar paketlenmiş. Tam umudum kaybolurken, yerde unutulmuş bir kitap buluyordum. Schopenhauer’miş. Hemen açıp doksan sayfalık kitabı bir çırpıda okumak istiyordum. Yarısı boş bir sayfada filozofun hayali beliriyordu ve: “Evlilik, kendindeki eksiklikleri, bir başkasının fazlasıyla giderme sanatıdır,” diyordu. “Bu kadar mı?” diye avazlanıyordum. Avazım boşalmış salonda çınlıyordu. Yaka paça kütüphaneden atılıyordum.

Aldığım yanıtlardan bir türlü tatmin olmuyordum. Kendi kendimi karşıma alarak

“Yetmez, yetmez! Hayır!” diyordum. Karşımdaki ben, pilates hareketleri yaparken beni doyumsuzlukla suçluyordu. Kendimle inatlaşıyordum. Hemen bir solcu arkadaşımı rüyama davet ediyordum. İdeoloji zırhını kuşanmış bir Don Kişot olarak geliyordu. “Buyurun, soy lu efendim,” diye önümde eğiliyordu. Arkadaşıma da aynı soruyla şafak attırıyordum. Ağzını büzerek gözlerini yukarı kaldırmasından garip bir şey söyleyeceğini anlıyordum. “Evlilik, ka-

dın ve erkeğin, eşitlik içinde güçlerini birleştirip görevlerini yapmalarıdır” diyormuş. Şaşırıp, görevin ne olduğunu soruyormuşum. “Evlilik kurumundan maddi çıkar sağlayan sermaye sınıfına karşı mücadeledir” diye yanıtlıyormuş. Sonra da zırhının dirsek parçasına hohlayıp elindeki paçavrayla dirseği parlatmaya başlıyormuş.

Aşırı milliyetçi olduğu için, babamın bile iki laf edemediği amcam, yeni arabasını bize göstermeye gelmişmiş. Bir fırsatını bulup hemen onu sorumla boğuyormuşum. “Amca, sizce evlilik nedir?” Bir anda konuyu değiştirmemden rahatsız oluyormuş. Yüzüme aksi aksi bakıyormuş. ‘Nasıl olsa rüyadayım istediğin kadar bak’ diye içimden geçiriyormuşum. Sanki çok önemli bir şey söylüyor gibi, “Altaylardan kopup gelen ırkımızın devamı için lüzumlu bir erkek-kadın beraberliğidir” diyormuş. Bana yeni arabasını kullanılmayacağını seziyormuşum.

Birden sahne değişiyormuş ve resmi giyimli, gözlüklü birisi elinde tuttuğu A4 kâğıtlarının üzerindeki kocaman harflerle yazılı yazıları bana tekrar tekrar gösteriyormuş. Kağıtlarda: “Evlilik kutsaldır” ve “Ailesiz toplum ayakta kalamaz” yazıyormuş.

Kapı komşumuz şakacı Cevat Bey'in zilini çalıyormuşum. Çizgili pijamalarıyla açıyormuş. “Evlilikte, aşka yer var mı, sizce?” diye, kapı ağzında soruyormuşum. “Olmaz olur muuu” diye muluyormuş. Eliyle ayakkabılığının kenarındaki küçük tabureyi göstererek, “Şöyle, kenardaki bir tabureye oturabilir” diyormuş. “Aşka inanmıyor musunuz?” diye üsteliyormuşum. “Önce, o bana inansın,” diyerek, gevrek gevrek gülüveriyormuş.

Fakültede ‘İnsan İlişkileri’ dersine gelen hocam saklandığı kürsünün arkasından aniden karşıma çıkıyormuş. Ona “Evlilik konusu zamana mı bırakılmalı?” diye soruyormuşum. Sırtını dönüyormuş ve “Zaman, geçmişle ilgili bir kavramdır. Ona bırakırsan, geçmiş olsun,” diyormuş. Sonra, kendileri yüz seksen derece dönüp yüzünü yüzüme yaklaştırıyorlarmış. Alnının üstünde Faber yüz boyama kalemiyle “Ben çok ciddiym” yazıyormuş. Alın çizgisi bu önemli cümlenin altını çiziyormuş. Kaşlarını çattıkça yazı da oynuyormuş. Sonra, “Size burada karar vermeyi öğretiyoruz. Evlilik ya da başka bir şeye karar verme aşamasına gelmişse, çözüm seçenekleri de var demektir, demektir, demektir.” diyormuş. Sesi sınıfta yankılanıyormuş.

Sabahın köründe ter içinde gözlerimi açtım.

Bir akşam, okul çıkışı arkadaşlarla Çiçek Pasajı'na gittik. Kalabalık bir masada içiyorduk. Geç bir saatte, dışarda oturanlar birdenbire kalkıp kaçmaya davrandılar. Yukarıdan şıpır şıpır sular akıyordu. Meğer, sarhoş müşterilerden biri üst kat penceresinden aşağıya işiyormuş. Garsonlar apar topar üst kata koşturdular. Sağdan soldan bağırmanın sesi geliyordu. Masamızda arkadaşlarımdan birinin orta yaşlı abisi ve karısı da vardı. Fırsatı kaçırmamak için, koşuşturmalara aldırılmayıp onlara Sirkeci'de gördüğüm yaşlı çifti anlattım ve sordum: "Yıllar sonra, neden böyle?" Pasajda sesler kesildi. "Birikim" dediler. "Evlilikte olumsuz duygular birikmemeli. Atmak için bir yol bulmalı. Yoksa yürümez" dediler.

Arkalarında bir kemancı belirdi ve tiz sesli bir nağme tutturdular.

Sami Bey'in Sergi Hazırlığı

Sergi mekânı hâlâ belli değildi. Kaymakamlık binasındaki toplantı salonunun fuayesi seçeneklerden biriydi. Diğeri, belediye meydanı olabilirdi. Oraya yalnızca hafta sonu için izin vardı ve izin Büyükşehir Belediyesi'nden alınıyordu. Yakındaki bir alışveriş merkezinin sergi alanı da kiralana bilirdi. Orası da, kirasının miktarına ve müdüriyete verilecek bir dilekçeye bağlıydı. Bu işler için koştururken, sergi fotoğraflarını da bir an önce seçmesi gerektiğini düşündü.

İlk sergisi olacaktı. Uzun süredir çekmekte olduğu fotoğraflarını benzerliklerine göre sınıflandırmak için harekete geçti geçmesine de, bil-

gisayarındaki dijital fotoğraflarını gözden geçiren Sami Bey, düşünemeyeceği kadar zor bir işin içinde olduğunu çok geçmeden anladı.

Fotoğraflarının arasında sokak fotoğrafları, gezi fotoğrafları, portreler, manzaralar, yakın çekimler, insanlı ve insansız görüntüler, aklına ne gelirse vardı. Kendini, bilerek içine düşürdüğü durum ona fotoğraf çekmekten daha zor geldi. Şu fotoğrafı portre mi yoksa bir sokak fotoğrafı mı saymalıydı? Bir başka fotoğrafa geçmesiyle konu da değişiyordu: Düz bir manzara olağanüstü olmadıkça bakana ne verirdi ki?

Sokak fotoğraflarını renkli mi sunmalıydı? Yok! Siyah-beyaz bu tarza daha iyi giderdi. Şakalı olanları ayırmalı mıydı? Kafasındaki sorular arttıkça sıkıntısı da arttı. Adına seçim denilen ve yalnızca aklın değil tüm duyuvarın yardımını gerektiren beyinsel işlem den oldum olası nefret ederdi. Gençliğinde mevsimlik işçi olarak çalıştığı elma bahçesini anımsadı. Sonbaharın en güzel günleriydi. Elma toplayıp kasalıyorlardı. Toplanan elmalar önlerindeki üretim bandından geçerken, boylarına göre büyük, küçük ve orta boy olarak ayrılıp her biri ayrı kasalara konuluyordu. Önün-

den geçen her elma için düşünüp bir karar vermek zorunda kaldığı iŖe bir gün dayanabilmiŖti.

Fotoğraflarını sınıflandırma iŖinin elma seçmeye benzemesini hiç istemezdi. GiriŖtięi uęraŖa bambaŖka bir yönden bakması gerektiğini dŖşnd. KarŖılaŖtıęı sorun; kendi görsel diline sahip bir sanat dalını sözsel araçlarla sınıflandırmaya alıŖmasıydı. Fotoğraf kendi görsel anlamını, ona bakan insanın hayat deneyimi, bilgi ve hayallerinin içinden geçerek kazanıyordu. Her bakan görmesi gerekeni grmeyebilirdi de.

nce insanlı fotoğraflarını ele almayı denedi. Kadrajda birden fazla insan olan fotoğraflarla tek kiŖi olanları ayırmak gerekiyordu. Birinci seçmekte, o insanlar tanınmıŖ birileri olmadıkça bir sergi için çekici olmayabilirdi. İkincisine karar verse, bu onu fotoğraftaki insanın kameraya bakıyor veya bakmıyor oluŖuna göre bir alt seçim yapmak zorunda bırakacaktı. Belirgin bir poz verme veya rastlantıyla kameraya yakalanma farklılığını da unutmamalıydı. Olasılıklar bununla da bitmiyordu. Arka planı da dikkate almalıydı. Kapalı mekanlarla açık mekanları birbirine karıŖtıramazdı. Bütün bunlar tek insanlı fotoğrafları tek baŖına

gruplamaya engeldi. Çünkü fotoğraflardaki her farklılık başka bir anlam ve duyguya açılıyordu.

En iyisi, fotoğraflarını sergi izleyicisinin üzerindeki olası etkilerine göre gruplandırmaktı. Bu etki, onlarda merak uyandıran, ilk bakışta görülemeyen bir ayrıntıyı onlara yakalattırıp küçük bir zafer sevinci tattıran, onları ışık ve gölge oyunlarıyla şaşırtan çeşitlilikte olabilirdi. Yatay, düşey veya eğik çizgilerle geometrik zenginlik sunan ve gözü bir noktadan başka bir noktaya sürükleyen fotoğraflar da ilginç bulunabilirdi. Bir fotoğraftan etkilenme, kişiden kişiye değişebildiği gibi, kişinin o anki kavrayış duyarlılığına da bağlıydı ve bu da kaygan bir zemin oluşturuyordu. Etkilenme ölçütünün de tam bir çözüm getirmeyeceğini anladı.

Fotoğraflarının birinden diğerine hızlı hızlı geçiyordu. Birinde durdu. Uzunca baktı. En sevdiği fotoğraflarından biriydi. Bir feribotta çekmişti. Fotoğrafta bir pencere içinden genç bir kadının silueti ve arka planda bir ada ve deniz görünüyordu. Pencere, karanlık fotoğraf karesinin içinde aydınlık başka bir kare oluşturuyordu ve bu karenin içinde izleyici için bir hikâyeye saklı olabiliyordu. Genç kadın gelecek için güzel anılar birik-

tirdiği adadan ayrılıyor olduğuna üzgün müydü? Yüzünde okunan hüznü insanı böyle düşünmeye itiyordu. Kim bilir belki de, adaya varmak üzereydiler ve o, adaya ve hayatının kötü anılarına dönmenin ruh sıkıcılığını duyumsuyordu.

Diğer fotoğraflarına geçti. Görseller önünde akarken hangisini hangi anlayışa göre diğerlerinden ayırması gerektiği bilmemesinin zorluk derecesi Sami Bey'e yılgınlık vermeye başladı. Fotoğrafta tüm anlam, tanınan nesnelere düzenli veya düzensiz dizilişleriyle oluşan bir bütünlükle ortaya çıkardı. Bir fotoğrafın anlamı sözcüklerle açıklanabilirdi, ama bunu yapabilmek için önce görsel anlamın kavranması gerekirdi. Bu tür bir kavrayış sözcükler aracılığıyla olmazdı. Bir görselin anlamlandırılması düşüncenin devreye girip bir ürün vermesiyle olanaklıydı. Diğer yandan, belirsizliği seçen bir fotoğraf, hayallerimize, rüyalarımıza ve bilinçaltımıza daha yakındı. Böyle bir görselin sözsöz anlatımında zorlanırdık. Ayrıca, söze gerek var mıydı? Varsa, bu öznel bir düşüncenin mi, yoksa nesnel bir gerçeğin mi dile getirilmesi olacaktı? Üstelik, bir fotoğrafın doğasında her zaman gerçeküstücülüğün izleri vardı.

Hâlâ, karar veremeyişi iyice canını sıktı. Baktığı sayısız fotoğraf başını döndürmüş, bıkkınlık vermişti. Açlık yorgunluğu hissetti. Acil gereksiniminin çıkıp bir şeyler atıştırmak olduğunu düşündü. Hangi lokantaya gitmeliydi? En yakındakine mi gitseydi, yoksa biraz yürüse miydi? Acaba, bir çorba mı içseydi, yoksa doğrudan bir ana yemek mi seçseydi. Tatlı yese miydi? Seçimi daha da zorlaştıran şu menü adetinden ne zaman vazgeçilecekti?

Uyum Tasası

Bölümde sekreterim. Daha doğrusu, Bölüm Müdürü'nün sekreteriyim. Düzenli toplantılarda masada oturan tek kadın benim. Kurumumuz çalışanlarının kadın-erkek dağılımında iş yönetimi istatistiklerinin ortalamasından bile geri kaldığımız gün gibi açık.

Bu yakınlarda Avrupa'dan bir heyet bekleniyor. Onlara 'Genç Politikacılar' deniyor. Gerçekten de gençler: Yaşları otuzun altında. Her birinin özgeçmişini önceden istettik ve dilimize çevirttik. Sanki, analarından politikacı doğmuşlar; hemen hepsi en iyi okulları bitirmiş. Gruptakilerin çoğu okullarında münazara birincisiymiş.

Sabah işe gelirken yolda bunlar aklıma takıldı. Hah! İşte Müdür Bey de geliyor.

“Günaydın Esen Hanım.”

“Günaydın Müdür Bey.”

Oda kapısının kolunu tutuyor.

“Bana sıcak bir çay getirirlerse bu yoğun güne iyi başlamış olacağım. Ama, çok sıcak olsun.”

“Tabii, efendim, hemen şimdi.”

Odasına girdi bile. Çaycıyı arıyorum.

“Çay kimin için Esen Hanım?”

“Kimin için olacak, Müdürümüz için. Benim çay içmediğimi biliyorsun.”

“Demli olacak, yani.”

“Çok sıcak olsun, dedi.”

“İkisi birden olmaz.”

“Anlamadım.”

“Çok sıcak istiyorsa, demini az koymam lazım, daha fazla kaynar su ekleyebilmem için.”

“Nedenmiş o?”

“Demlikteki çay suyunun sıcaklığı daha düşük olduğu için. Demi çok koyarsam çayın başlangıç ısısı düşük olacak, getirirken de yirmi üç derecelik havayla temasta daha da ılınacak. O yüzden, az dem çok su koymam lazım, çok sıcak olması için.”

“Sabah sabah her şeyi bilmece haline getirmeyi bırakacak mısınız; sıcak ve makul miktarda demli bir çay istiyoruz.”

“Optimal olsun diyorsunuz, yani. Bu ise, verdiğiniz ilk bilgiyle çelişiyor. Hani, çooook sıcak bir çay istiyordunuz?”

“Eser, anladık: Üniversitenin Fizik Bölümü’nü bitirip, iş bulamadığın ve öğretmenlik ataması beklediğin için burda çaycılık yapıyorsun. Ama, bu senin ukalalık yapmanı gerektirmez. Müdür şimdi, ‘Nerede kaldı çayım’ diyecek.”

“Esen Hanım, kalbimi kırıyorsunuz. Bir harf farkla adaş da sayılırız üstelik, Hüüü hü! Esen Hanım, ben sizi zor durumda bırakır mıyım? Elemanı çoktan gönderdim. Şu anda elinde çayla kapınızdadır.”

“Alacağın olsun, Eser.”

Bu çocuk beni çileden çıkarıyor. Şirin de... Kızamıyorum.

Neyse ki, çay işi kazasız belasız bitti. Müdür Bey beni arıyor.

“Esen Hanım, öğleden sonraki toplantı öncesi Halkla İlişkiler Müdürü’müzle istişari bir görüşme için şimdi iyi bir zaman.”

“Hemen haber veriyorum, efendim.”

Biraz sonra Halkla İlişkiler Müdürü’ müz kapıda göründü. Hay Allah! Gene birbirimize gülümsedik. Adamcağıza da ayıp oluyor böyle kendimi tutamayarak fazladan gülüşüm. Ama, napim: O gülümseyince, ağzının iki yanında yukarıdan aşağı inen keskin gamze çizgileri beliriyor. Sanki, ağzın gülümserken yayılmasını önlüyorlar. Karşıdan bakınca, ağzının yerinde orta çizgisi dudaklarının arası olan koca bir ‘H’ harfi ortaya çıkıyor. Üstelik, adı da Hilmi değil mi?

“Müdür Bey’e geldiğinizi haber vereyim.”

Müdürümün kapısı tarafımdan vuruluyor.

“Gel!”

Açıp içeri süzülüyorum.

“Efendim, HİM geldi.”

“Kim geldi, dedin?”

“HİM, efendim. Halkla İlişkiler Müdürü’ müz.”

“Kızım, neden doğru dürüst söylemiyorsun?”

“Efendim, en doğrusu buymuş. Avrupa Birliği kendi içindeki yazışmalarda bu tür görevleri kısaltarak yazıyor. Biz de benimsedik. Yazışmalarımızda bu kısaltmaları kullanmaya başladık bile. Söylerken de...”

“Hay! Allah akıl fikir versin. Neden öyle kısaltıyorlarmış, peki?”

“Efendim, yabancılar kısaltmaları pek seviyorlarmış. Biz de bu duruma uyum sağlıyoruz. Böylece kurumdan kuruma empati de yapmış oluyoruz. Şey, efendim kendisi yel yepenek birisidir.”

“Kim?”

“HİM, efendim. Uzunca bekleyişlerde öfke leniyor. Geçen gün yemek kuyruğunda görecektiniz, neler...”

“Anladım, anladım. Hemen gelsin. Esen Hanım, siz de kalın, not alın, lütfen.”

Gene, sözümü kesti işte. Hem de iki defa. HİM’i içeri alıyorum.

“Kızım, bize çay söyler misin? Bu sefer demli olsun.”

“Eser, bize iki çay gönder, ama bu sefer demli olsun, olur mu?”

“Hemen, Esen Hanım. Biliyor musunuz, insanlar hayatlarını kontrol ettiklerini sanıyorlar, ama aldaniyorlar. Evreni ve hayatımızı fizik yönetiyor. Bunu birçokları ne yazık ki, ya merdivenden düştüklerinde, ya araba kazası geçirdiklerinde ya da bir fırtına çıkıp çatılar başlarına devrildiğinde anlıyorlar. O da, anlayacak vakitleri kalırsa.”

“Eser, bu tuhaf düşüncelerini dinleyecek vak-
tim yok. Çayları hemen gönderiyorsun.”

“Yola çıktı bile, Esen Hanım.”

Odaya dönüyorum. Müdürüm konuşmaya
başlıyor. Bir türlü sadede gelemez:

“Bugünkü müdürler toplantısının gündemini
biliyorsunuz. Görüşülecek konular hassas. Bir de,
nereden çıktıysa, Avrupalı genç parlamenterlerin
meclisimizi ziyareti var. Konular çerçevesinde ge-
rek iç ve gerekse dış politikada dengenin gözetil-
mesine ihtiyaç olduğu kanısındayım. Bu konuda
bize, özellikle iletişim alanında önemli görevler
düşüyor.

“Bildığınız gibi, ilişkilerimiz yalnızca Avrupa
Birliği ile sınırlı değil, Rusya’dan Çin’e, İran’dan
Hindistan’a, Afrika’dan Uzak Doğu’ya kadar bir-
çok ülkeyle ekonomik ve politik görüşmeler yapı-
yoruz. Dikkatsiz bir adım atarak, özellikle Avrupa
Birliği’yle zaten kör topal yürüyen ilişkilerimize
sekte vurmamak için...”

Çaylar geldi. Masaya konuldu. Birkaç yudum
alındı.

“Nerede kalmıştım. Kızım, buraya kadar aldı-
ğın notu oku da konuyu daha iyi toparlayayım.”

Okudum.

“Esen Hanım kızım, ben öyle AB gibi alfabe sesleri çıkardığımı hatırlamıyorum. Bir de engelli koşu filan gibi bir şey okudun.”

“Efendim, Avrupa Birliği ifadesi yerine kısaca AB diye yazıyoruz, okurken de illâ ki öyle okuyoruz. Avrupa’da bile adına EU diyor ve ‘iyu’ diye okuyorlar, kendi alfabeleriyle.”

“Tamam, o anlaşıldı, geç onu.”

“Efendim siz söylerken ilişkilerimiz kör total dediniz. AB ile yapılan anlaşmalar gereğince, Politik Doğruluk Etiği ilkesinin tarafımızdan kabulü nedeniyle, uyum yasalarına göre kör, total gibi sözcükleri kullanmamız bizzat sizin bildiriminizle geçen yıl engellendi. Onlar yerine ‘Engelli’ diyebiliyoruz. Siz söyleyince ‘AB’yle engelli ilişkilerimiz’ diye not almışım.”

“Esen Hanımcım, –burnunu tutarak– (birazcık sinirlendiğinde eli burnuna gider) tamam, siz bildiğiniz gibi not alın. Burada biz bize konuşuyoruz zaten. Bugünkü toplantı sonrasında taslak rapor da sizin elinizden çıkacak. Resmi bir dil kullanırsınız, her zamanki gibi. Şimdi, HİM Bey’i bu gibi ayrıntılarla meşgul etmeyelim.”

HİM Bey:

“Kim dediniz?”

Müdürüm her şeyi pek çabuk kapar. Ona dönüyor.

“Sizi kastettim. AB’ye empati yapıyoruz da. Keh, keh! Hilmi Bey’e HİM’i açıklayın, Esen Hanım.”

Hilmi Bey’e dönüyorum. ‘H’li ağzıyla bana gülümseyerek bakıyor. Ay! Nerdeyse gülücem.

Fındıkzade'ye Akşam Çöküyordu

O döndüğünde onlar gitmişti.

Aylardır girmediği sokağın aşına kaldırımlarında hırlaşan kediler, birilerinin aceleyle susturmaya çalıştığı bağıran çocuklar, bir apartmanın girişinde ağlaşan kadınlar gördü. Sokağa yan yana konulmuş iki masanın üstünde yeşil örtüye sarılı bir tabutla, tabutun arkasında ayakta duran imamı gördü. Tabutun önünde biriken erkeklerin arkalarından ve yolda bekleyen cenaze arabasının yanından geçerek birkaç blok ötedeki bir apartmana girdi.

Arayarak çok vakit kaybettiğini biliyordu. Ne olursa olsun, eli boş dönmeyecekti. Onlara söz

vermişti. Aradığını bulabilmek için, bütün bir öğleden sonrayı annesinin ölümüyle insansızlaşarak davetkârlığını kaybeden baba evinde geçirmek zorunda kaldı.

Evden çıktı. Merdivenlerden inerken bir gürültü duydu; aşağı katlardan birine taşınan vardı. Merdiven sahanlığına bırakılmış sandalyelerin ve sehpanın aralarından geçerek, iki kanadı açılmış kapısıyla genişlemiş görünen apartman girişine ulaştı. Şehirlerarası evden eve taşıma kamyonlarından biri binanın önündeydi. İki işçi büyükçe bir büfe aynasıyla yanından geçerken aynada kendini gördü. Şakağındaki beyazlığı ve belirginleşen göbeğini hatırladı. Yüzünü buruşturdu. Üç gün önce ayak üstü konuşurlarken doktoru ne demişti: “Geçen, zaman değil; biziz.” Haklı olmalıydı.

Sokaktan caddenin uğultusuna doğru yürüdü. Akşamın insanları zorla evlerine gönderen buyurganlığı, giderek bir azara dönmekteydi. Durağa yöneldi. Bu durakta, üniversite yaşamı boyunca, bazen de elinde bir metrelik T cetveliyle ne de çok beklemişti.

Durağa yaklaştığında, gözü, önü sıra yürüyen kumral bir kadının ahenkli salınışına takıldı; oy-

nak kalçasının, düşüncelerinin dengesini sarsmasına aldırmadan ve gözlerini kadından ayırmadan arkasından yürümeye başladı. Kadın takibinin erkeklerin en gözde sporu olduğunu gençliğinde öğrenmişti. Arkadaşlarıyla kızların peşine az mı takılmışlardı. Sonraki yıllarda alışkanlığını tek başına sürdürmüştü; bazen görsel bir tatminin sınırları içinde, bazen de daha fazlasını umarak, kadim kadın takibi sporunda madalya hak edecek kadar ilerlemişti. Bu sayede, İstanbul'un en olmadık semtlerini ve sokaklarını bir belediye başkanı adayı kadar tanıma olanağı bulduğu düşüncesi onu eğlendirdi.

İşyerlerinden evlerine koşturan ve duraktaki sayıları bir bir artan telaşlı insanların yanlarından geçtiler. Ona durağın arkada kaldığını haber veren iç sesini zorbaca susturdu. Kadının arkasından caddenin meyline kendini bıraktı.

Gençliğinde, sık sık bedeninin ruhundan başka bir yerde olduğu duygusuna kapılırdı. Bu duygu daha çok başkalarıyla birlikteyken gelirdi. Böyle zamanlarda bulunduğu yer bir arkadaş evi, bir disko, neresi olursa olsun, oradan bir an önce kaçmak ister, bir bahane uydurup ruhunu yakalamak

için kendini dışarı atardı. Çağrıldığı halde, bedenini yanlış yerlere taşımamak, onu bunaltan ve boğan duyguyu yeniden yaşamamak adına çoğu daveti geri çevirdiği olurdu. Eskisi kadar güçlü olmasa da hâlâ bu tür bir duygu onu zaman zaman yokluyordu, ama şu yaşadığı anda, ruhunun bedninde kendisiyle birlikte olduğuna emindi.

Kadın, bir sokak ağzına gelince yavaşladı. Sokağa girerken yan dönerek belli belirsiz arkasına baktı. O zaman onun iri göğüslerini fark etti. Gençken arkadaşlarıyla bir araya geldiklerinde konuşma konusu çokça genç kızların beden haritalarındaki girinti ve çıkıntılardı ki, bu da pusulalarını şaşırarak yönlerini kaybettiriyordu. Haritayı daha yakından incelemek isteyen kimi arkadaşlarının, derslerine doğru dürüst çalışamayıp çift dikiş gittiklerine yakından tanık olmuştu. Kadın, alışık ve ağır adımlarla yürüyordu. Düşüncelerinden sıyrıldı ve uygun bir görüş mesafesinde, kendini dolgun kalçaların çekim alanında tutarak yürüdü.

Bir sokağı daha dönerken, kadının bu defa belirgin bir biçimde arkasına baktığını gördü. Kadının takibindeki deneyimi işlerin yolunda gittiği-

ni söylüyordu. Fark edilmedikçe takibin ne tadı vardı? Acaba, yürüyen bir kadının poposundaki dalgalı hareketin matematiksel bir ifadesi çıkarılabilir miydi? ‘Bunun için, cebirsel geometriden yararlanmak gerekir, herhalde’ diye düşündü. Topografik yüzeyler ve uzay akışı dinamiğine dayanan bir dizi işlemle bulunabilecek cevabın integralli bir denklem olması büyük bir olasılıktı. Akşam, apartmanların uzayan koyu gölgelerine saklanarak yayılıyordu.

İnsanlar seyrekleşti. Darlaşan sokakta yalnızca ikisinin ayak sesleri, boyası atmış sıvası dökülmüş apartman duvarlarından çıkıp kulağına geldi. Önünde yürüyen kadının aniden durduğunu fark ettiğinde ona doğru birkaç adım atmıştı bile. Kadın geriye dönmüş şimdi de ona bakıyordu; durmak zorunda kaldı. Aralarındaki birkaç metrelik mesafe gökyüzünden bakıldığında ihmal edilebilir bir uzaklık olmalıydı. “Mahalleme geldik, lütfen peşimden ayrılın.” Kadın tarafından, ona alabildiğince doğal gelen yumuşak bir sesle uyarılmıştı. Onun, birçok erkeğin güzel bulacağı kararlı yüzüne fazla bakamadı; satrançta rakibin beklenmeyen bir hamlesiyle karşılaşmış oyuncu

gibi, şaşırıldığını belli etmeksizin istemsizce gülümsedi ve hemen arkasını dönüp uzaklaşmaktan başka çıkar yol bulamadı.

Sokağın başına yaklaşıp kadar arkasına bakmayı kendine yediremeyiş, utancının 'seni gidi seni' yapan parmağını ona doğru sallamasından dı. O tuhaf ve anlık yüz yüzelikte bile kadının yaklaşımındaki belli belirsiz şefkat dikkatinden kaçmamıştı. Doğa Ana'nın türlerine beslediği şefkat, bir duygu olarak dişilerde belirlemekteydi. Erkek sevebilirdi ama, şefkat kadına özgüydü. Erkek arzusunun herhangi bir kadına yönelebilmesine karşın, kadının, erkeği sahiplenme isteği kalıcıydı ve kadın, şefkatiyle aileyi yaratıyordu. Bir erkek kendine gösterilen sevgiyi reddedebilirdi, ama şefkati asla! İnsan ayırt etmeyen bir duygu olan şefkatin, sevgiden üstün olduğuna karar verdi.

Her olaydan bir sonuç çıkarma huyuna hep yenik düşerdi. İkinci katta bir kadın, penceresinin önündeki gerili iplere asılı çamaşırları topluyordu. Renk renktiler.

Bazı şeyler yaşayarak öğreniliyordu. Aşk henüz kapıyı çalmadan, gençliğinde, yaşıtı genç kızlarda gözlemediği o melankolik umursamazlık,

beden dillerindeki o naiflik, o baştan çıkarıcılıklarının hiç mi hiç farkında olmayışları, o insanı doğallıktan soğutacak kadar doğal habersizlik hâli, o “Neyi anlamamı bekliyorsun ki?” saflığı, o duygulu görüntü altındaki işkence çektiren hesaplı duygusuzluk onu delirtmeye yetmişti. Doğa, kadınları aşkla yola getirmekle iyi ediyordu. Onlara, aşk gibi kuşku duyulamayacak bir güçle varlıklarını sarsan bir duygu gerekiyordu: Ancak ona boyun eğiyorlardı.

Caddeye ulaştığında düşünceleri onu birdenbire terk etti. Fındıkzade’ye akşam çöküyordu. Kentlerde alacakaranlığın kısa sürüşüne içten içe yerinerek daha önce yanından geçtiği durağa doğru ilerledi. Saatine baktı. Üç durak ötedeki kendi evinde onu bekleyenler eğer hâlâ gitmemişlerse sabırları taşmak üzere olmalıydı. Buluşma saatini şimdiden bir saat kadar aşmıştı. Durağın kalabalığını görünce yaklaşan bir taksiyi durdurdu. Trafik artıyordu.

Ona kapıyı açan karısından onların gitmiş olduklarını öğrendi.

Bir Ada Hikâyesi

Fotoğrafçı arkadaşlarımdan biri beni oturduğu adaya birlikte sergi açmamız fikriyle davet edince sevinmedim desem yalan olur. Aslında, o küçük adaya ilk gidişim olmayacaktı.

Bundan birkaç yıl önce oraya gene aynı arkadaşımın –onu gereksiz bir ısrara zorladığım için beni biraz da kaba bir insan gibi gösteren ikircikli tutumumla– nazlanarak kabul etmiş görüldüğüm davetiyle gitmiştim. Yarım saat süren feribot yolculuğu beni anakaradan kopardığı gibi anakaradaki dert ve tasalarımın da çekip almış, nerdeyse din değiştiren bir yetişkini karşılayan yepyeni bir dünyaya adım atmıştım.

Benim gibi onmaz fotoğrafçılar dünyaya bir kadrajmışçasına bakarlar. Feribotta sağ elimin

işaret parmağı hiç boş durmadı. Orada burada çekime değer bir köşeyi, bir insanı veya bir anı arayıp durmuştum. Adaya çıktığımda gördüğüm manzara o kadar farklıydı ki, karşıma ilk çıkan büfeye veya kafeye adada Türk lirasının geçip geçmediğini sormayı bile düşünmüştüm.

Orada geçirdiğim birkaç gün hem benim hem de arkadaşım için fotoğrafçılığımız açısından verimli olmuş, yüzlerce fotoğrafı içeren dosyayla eve dönmüştüm. Arkadaşım bana işte bu fotoğraflarımızı kullanarak bir ortak sergi açmamızı teklif ediyordu. Bu defa, onu yormayarak hemen düşüncesine uyum sağladığımı gösterecektim.

Sergimizi sokakta gerçekleştirmeyi önerdim. Bir sokak fotoğrafçısı olarak, sokaktan alınan sanatı dönüştürüp yeniden sokağa taşıma düşüncesi ne zamandır bende kuluçkada bekliyordu ve artık yumurta çatlmalıydı. Arkadaşımın böyle bir sergi için adanın dar sokaklarından birindeki şarap fabrikasının karşılıklı yükselen beyaz badanalı duvarlarını işaret etmesi ve sokağın fotoğrafını bana göndermesiyle tasarımız rayına oturdu. Sergi takvimini, bağbozumu öncesine denk getirebilirsek sorun kalmayacaktı. Bu konuda fabri-

ka sahiplerinden izin almamız da gerekmiyordu, çünkü arkadaşım onlardan biriydi.

Sergimizin açılış gününü saptamak kolay olmadı. Fotoğraflarımızın anakaradaki büyük kentte bastırılması, benim işlerimi düzenlemem için gerekli zamanın kısalığı, bize bir iki kez tarih değiştirtti. Sonunda, açılışı 3 Ağustos'ta yapmakta karar kıldık. Ben bir iki gün önceden adaya gidecektim. Fotoğraflarımızı karşı karşıya asarak duvarları paylaşacaktık. O, açılıшта, davetliler için kadın dokunuşlu uygun bir ikram tasarlamayı da üstüne aldı.

Yakınlarım pimpirikli bir adam olduğumu söylerler. Bu kuşkucu hâlim rüyalarım da peşimi bırakmaz, sık sık karabasan görürüm. Dönüp dönüp hep aynı noktaya gelmekten tutun istediğimi bir türlü yapamadığım, tam yaparken yine aynı engelle karşılaştığım türde, sonunda beni ağzımda acı bir tatla uyandıran düşlerdir bunlar. Arkadaşımla yaptığım konuşmanın gecesinde rüyamda Arnavut kaldırımlı dar bir sokaktaydım. İşçiler, eğimli sokağın başındaki açık kapıların önünde duran traktör römorkundan üzüm dolu kasaları indiriyorlardı. Salkımlardan

üzüm suları sızıyor ve birikerek sokağın ortasından akmaya başlıyordu. Aniden azgınlaşan akıntı etrafa sıçrayıp duvarları ve fotoğraflarımı kızıyla boyuyordu. Ben, işi durdurmaları için işçilere doğru atılırken, bağırdığım halde sesim çıkmıyor, el kol hareketleriyle kendimi onlara fark ettirmeye çalışıyordum. Ne ki, bir zamanlar dostken sevildiğini hazmedemeyerek beni üzen birkaç eski arkadaşımın yan yana dizilmiş karanlık gölgeleri önümü kesiyor, geçit vermiyordu. İşte, rüyamın tam burasında yatağında dönerek uyandım.

On beş günlük sergi süresinin nasıl geçtiğini anlamadım. Açılışımıza gelen insanların övgülü konuşmaları ve serginin kendilerinde yarattığı duyguyu bizimle paylaşmak isteyenlerin görünür ilgisi yorgunluğumuzu unutturmuştu. Açılış hazırlığında fazla bir yararım dokunmadığı için arkadaşşıma sergi süresi boyunca yakınlarda olacağımı söyledim. İlk günden itibaren, her gün birkaç saati sergi sokağında geçirdim. Gelip geçenlere bakıp hem oyalanıyor hem gözlem yapıyordum; onların bir kısmı fotoğraflarımızı görmüyor, aralarında konuşarak duraklamadan yürüyor, bazıları duruyor duvara şöyle bir bakıp gidiyorlardı.

Doğaldır ki, sokağın bir ucunda oturduğum fabrikaya ait tahta sandalyeden görmek istediğim ve zaman zaman da gördüğüm, sergimizin haberini alan ve gözlerini gün ışığına olduğu kadar, alışageldiklerinden farklı imgelere de açmayı bilen sanatseverlerdi. Oturduğum yerden onlara bakıyor, hangi fotoğraflarımın önünde daha uzun süre durduklarını gözlüyor, bunun nedenleri üstünde düşünüyordum.

Açılışın ertesi gününün öğleden sonrası yalnız başına gelen orta yaşlı ve iyi giyimli bir kadının sergiyi baştan sona gezmek yerine sokağın diğer ucundaki bir fotoğrafımın önünde durduğunu ve hareket etmeksizin aynı fotoğrafa uzun uzun baktığını gördüm. Baktıktan sonra geldiği yöne döndü ve yan sokağa girerek kayboldu.

Kadının ilgilendiği fotoğrafı adaya ilk gelişimde, feribotta çekmiştim. Pencereden gördüğüm genç bir kadın yüzü, melankolisiyle beni çok etkilemişti. Arka planda adanın bir kısmı ve deniz görünüyordu. O görüntüyle öyle ani karşılaşmıştım ki, az kalsın anı kaçırıyordum. Bir fotoğrafı çekme hikâyeniz varsa o fotoğrafınızı daha çok seversiniz. Sergi ortamında yasal bir sorunla kar-

şlaşmamak için baskı öncesi, fotoğraftaki genç kadının yüzünü tanınamayacak kadar karartıp siluetleştirmiştım.

Ertesi gün gene sergideydim. O gün, sokaktan geçenlerin birçoğunun bakıp da görmediği sergimize bir sergi gezme amacıyla gelenleri, artık diğerlerinden kolayca ayırt edebiliyordum. Bir ara, başımı elimde tuttuğum kitaptan kaldırdığımda, bir gün önce gördüğüm kadını gene aynı fotoğrafın önünde gördüm. Kitabımı yavaşça yanıma bırakıp ilgimi kadına yoğunlaştırdım. Uzun bir süre fotoğrafa baktı. Gider gibi yaptı. Sonra, dönüp yeniden baktı. Elini yüzüne götürdü. Aramızdaki mesafe ve yan duruşu yüzünü görmeme engel oluyordu. Bu sefer daha kararlı bir tavırla geriye döndü ve aynı sokağa saparak uzaklaştı. O gittikten sonra, kadının neden diğer fotoğraflara bakmayıp, yalnızca birine baktığını düşünüp anlamaya çalıştım. Geldiğim düşünce, onun, benim onu görmediğim bir zamanda sergiyi gezmiş ve nasılsa o fotoğrafı kendine yakın bulmuş olmasıydı.

Her gün, sergi sokağının başındaki fabrika kapısının önünde otururken bir kalabalıklaşıp bir tenhalaşan sokak, artık benim için sergiyle sı-

nırlı bir mekân olmaktan çıkmış bir gözlem yeri olmuştu. Orası, aceleyle boydan boya kat edilen bir tünel; iki kişinin sözlerinin önemli yerlerinde ayakta durarak konuştukları ve merakla dinlediklerine emin oldukları geçici bir bölge; karşılaşanların kaçamak bakışlarını birbirlerine fark ettirmediklerine inandıkları rastlantısal bir kamu alanı; beklenmedik bir anda karşılaşan, birbirlerini uzun süre ihmal etmiş iki arkadaşın, birbirlerine akla ilk gelen görüşememe bahanelerini sıraladıkları bir yalan kürsüsüydü.

Ne var ki, kendime itiraf etmekte gecikiyor olduğum şey: Uzun oturmalarım sırasında sokak sakinleştiğinde elime aldığım kitaptan başımı sık sık kaldırıp her gün aksatmadan sergideki bir fotoğrafı görmeye gelen kadını bekliyor olmam-
dı. O gün gene geldi. Üzerinde rengi soluk bir elbise vardı. Özensiz giyimi ve saçlarını arkadan gelişigüzel toplaması evden aceleyle çıktığını gösteriyordu. Önce, aynı fotoğrafa doğru yaklaşım uzaklaştı. Sonra durdu ve onu daha önceki gelişlerinden çok daha uzun seyretti. Arada sırada yere bakıyor, sonra gözlerini yeniden fotoğrafa dikiyordu. Tam gideceğini düşündüğüm bir anda

elleriyle yüzünü kapattı. Birkaç saniye öylece kaldı. Ellerini yüzünden çeker çekmez de diğer tarafa dönerek sokağın öbür ucuna, aşağıya doğru yürümeye başladı.

Ertesi gün, sergi sokağına giderken, oraya gidişimin tek bir amacı olduğunu biliyordum: O gün de geleceğine emin olduğum o kadını yeniden görmek ve bir anlam veremediğim davranışını bir kere daha seyretmek. Okuduğum kitabın her paragrafının sonunda başımı kaldırıp o tarafa bakıyordum. Ama o gelmiyordu. O gün akşama kadar onu bekledim. Sokak, evlerine giden adamların ve lokantalara akın eden turistlerin telaşlı adımlarının bir kalp atışı düzeniyle yankılandığı ve gecenin güne karşı kazandığı zaferin müjdesini getiren akşamın duvarların beyazını kirlettiği zamana kadar bekledim. Gelmedi.

Birkaç saat sonra, yeni edindiğim arkadaşlarımla bulduğum kafede düşünceli görünmemek için kendimi zorladığımı anımsıyorum. Neden gelmemişti? O fotoğrafta gördüğü her neyse, ona yetmiş miydi? Bir daha gelmeyecek miydi? O gece odama döndüğümde, ben, rahat uyuyabilmem için ertesi gün onu göreceğime kendimi

inandırmaya çalıştıkça, yarının belirsizliği şimdinin umuduna her defasında üstün geldi. Karabaşanlı bir gece daha beni bekliyordu.

Ertesi gün, birkaç günlük ömrü kalan sergimizin sokağına her zamankinden önce gittim. Kitabımı bile yanıma almadım: Dikkatimin okuyamayacağım kadar dağınık olduğunu seziyordum. Gözümü onun daha önce durduğu noktaya dikip dakikalarca oraya baktım. Saatler geçiyor, ben hipnotize edilmiş bir hasta gibi, gözümü ayırmadan tek bir yere bakıyordum. Ümidim giderek azalıyordu. Gene gelmeyeceğini düşündüğüm bir an sokağa giren bir kadın gördüm. Özenle giyinmiş ve saçlarını omuzlarına dökmüş kadının o olabileceğini düşünürken, yanındaki küçük kız çocuğunu fark ettim. Hayal kırıklığıyla başımı diğer yana çevirdim. Yeniden onlara baktığımda, aynı fotoğrafın önünde durduklarını görünce kadını hemen tanıdım. Onu daha önce hep yalnızken görmüş olmam beni yanıltmıştı. Küçük kıza eliyle fotoğrafı gösterdi. Kız yukarıya baktı bir şey söyledi. Kadın eğilip kızı kucağına aldı ve fotoğrafa yaklaştırdı. Küçük kızı yere bırakır bırakmaz da arkalarını dönüp gittiler.

Son iki günü, kadının gelmesini bekleyerek geçirdiysem de, o gelmedi. Serginin bitiminde fotoğraflarımızı duvarlardan indirdik. Ben siyah-beyaz ada fotoğraflarımın yarısından fazlasını otelinin girişinde kullanılmak üzere istekli bir otel sahibine bıraktım ve adadan ayrılacağım günü belirledim.

Dönüş gününe bir gün kala, sergi arkadaşım-dan beklemediğim bir telefon geldi. Bana adalı bir kadının mesajını iletliyordu. Kadın onu arayarak fotoğraflarımdan birini satın almak istediğini söylemiş. Hangisi olduğunu merakla sorduğumda, “Emin değilim, ama portreli bir fotoğraf olmalı, kadın fotoğraftakinin kızı olduğundan söz etti” der demez, telefondaki kadının o olduğunu anladım. Arkadaşıma, bilinçsiz bir tepkiyle ve belli belirsiz bir sesle “Kızı mı?” diye sormuş olmalıyım ki, o “Evet, kızı” diye yanıtladı. Adadaki son günümdü. Kadınlı bir kafede buluşmak en iyiydi. Arkadaşıma, eğer uygunsuzsa iki saat sonra bir araya gelebileceğimizi söyledim.

İlkin, telefondaki bir anne olduğuna göre yanılma olasılığı düşüktür, diye düşündüm. Ne var ki, benim fotoğrafa müdahalemden sonra kızının

fotoğrafta kendini tanıması olanaksız değilse bile çok zordu. Sergi için büyüttürdüğüm fotoğrafı yanıma alarak buluşacağımız kafeye gittim. Arkadaşım la daha merhabalaşmaya fırsat bulamadan, kadın yanımızda belirdi. Elimde olmayarak onu tanıdık biri gibi karşıladım. Biz ise, ona yabancıydık. Heyecanlı görünüyordu. İkimizin arasına oturdu. Daha önce birçok kereler gördüğünü bildiğim fotoğrafı ona bir kez daha gösterdim. Fotoğraftakinin kızı olduğuna emin olduğunu söyledi. “Öyleyse, sizde kalabilir” diyerek fotoğrafı ona uzattım. Birdenbire ağlamaya başladı. Yanaklarından akan gözyaşını eliyle silerken, fotoğraftaki kızının iki yıl önce yirmi bir yaşındayken adada intihar ettiğini söyledi. Arkadaşım la şaşırarak birbirimize baktık. Teselli edici birkaç sözcük bulmayı başardık, ama kâr etmedi. Kadın, kızını intihara sürükleyen olayları anlatmaya başladı. Hem ağlıyor hem anlatıyordu.

Yaşarken her insanın aklından en az bir defa geçtiği söylenen intiharın, nasıl olup da bazılarının varlıklarını yok edene değin akıllarını ele geçirdiğini bir türlü anlayamam. Yaralı anne ve kızının hikâyesi, babadan kaynaklanan ve yinele-

ne yinelene ayrılığa varan aile içi şiddetti. Arkasından gelen para sıkıntısı kızını çalışmaya zorlamış, durumlarındaki görelî iyileşme bile annesine düşkün kızın, çektikleri çilelerle delik deşik olan gururunu yamayamamıştı.

İnsanların görmek istediklerini gördükleri söylenir. Perişan kadının fotoğrafında kızını görmüş olması beni pek şaşırtmadı; bize cep telefonundan kızının birkaç farklı fotoğrafını gösterdiğinde, onun fotoğrafındaki genç kız olup olmadığına emin olamasam da. Gerçi şüphem uzun sürmeyecekti.

O gün o kafeden ayrılmadan önce, kızının hangi gün öldüğünü öğrendiğimizde kuşku, meydandan aniden havalanan ve gözden yiten bir karga oldu ve yerini kadının haklılığına bıraktı. O dakikada, onun fotoğrafındaki genç kızın annesi olduğuna inandım: Kızı, 3 Ağustos günü intihar etmişti. Sergimizin açılış günü ölümünün yıldönümüydü.

Kafeden ayrıldıktan sonra, bu garip rastlantının esikliğinden kurtulamadım. Öyle ya, bir şey bize ne kadar inanılmaz görünse, alttan alta onun salt bir rastlantı olamayacağını da sezeriz. Ger-

çeğe hiç bir Şekilde ulaşamayacağımızı bilmek, algımızı köreltir; olanı anlamaya çalışmaz, ona boyun eğeriz; bir imgenin yaşayan bir tanığa dönüşüp, artık yaşamayan biriyle bizi tanıştırmaya aracı olması gibi.

Tam masadan kalkarken kadın bize, benim merak edip sormadığım sorunun yanıtını da vermişti. Büyük kızından bir torunu vardı. Ayrılrken son sözü: “Beni bu hayata o bağladı” oldu.

Adadan evime döndüğüm günlerde, sergi sokağında yürürken gözü bir feribot penceresinin içinden düşünceli ve hüzünlü bir yüzle geçen bir genç kızın fotoğrafına takılan ve önünde durup dakikalarca ağlayan kadının hayali zihnimde dolaştı durdu; fotoğrafı görmek için tekrar tekrar sergi duvarına dönüyor, her seferinde gözyaşını sessizce içine akıtıyordu.

Filler ve Eller

Bir fotoğraf seni çocukluğuna götürdü.

İlkokula o yıl başlamıştın. Yılbaşı gecesiydi. Süvari Alayı'nın ve diğer Askeri Garnizonların subay ve astsubay aileleri, yüksek tavanlı geniş salonda toplanmışlardı. Müzik de vardı. Ama, sen onu hatırlamıyorsun. Dışarıda adam boyu kar... Sarıka-
mış'ın en soğuk gecelerinden biriydi. Komutanın emriyle çocuklar için sürpriz bir program hazırlanmıştı. Gece yarısına birkaç saat kala tüm çocuklara hediyeler dağıtılacaktı. Küçüktün. Bunlardan haberin yoktu. Masada anne babanın yanında oturuyordun. Sıkılınca, yan masadaki çocukla sağa sola koşturuyordunuz. Arada bir, baban seni çağırıp iki parmağını ensene sürüyor ve terlediğin

için seni yerine oturtuyordu. “Bak! Biraz sonra ne olacak? Seveceksin.” Merak ediyordun.

Ortaokula başlamıştın. Karşı köşenizde oturan arkadaşının doğum günü partisine davet edildin. Şaşırmıştın. Bu, mahallenizde ilk defa oluyordu. Mete sokağa çıkıp oynayan bir çocuk değildi. Annesi izin vermiyordu. Siz sokakta onların evinin duvarının önünde küçük çukurlar kazıp bilyelerinizle Kaptan oynarken o, çitin arkasındaki bahçelerinden sizi seyrederdi. Yoksa, o sizi seyredebilsin diye mi, orada oynardınız. Yıllar sonra, bu ayrıntının önemli olmadığını düşünmekte haklısın. Sokaktaki hiç bir oyuna katılmayan, birlikte dalya bile oynamadığın (bu oyunu kızlarla birlikte oynardınız), tepelere tırmanıp, taş taşıyıp temizleyerek yoktan var ettiğiniz eğimli futbol sahasını bile görmemiş birine ‘arkadaş’ diyerek hata mı ettim? Sahi! Top aşağılara kaçınca aranızdan biri almaya gider, siz de fırsat bilip biraz soluklanırdınız.

Birdenbire salonun ışıkları yarıya indi. İki asker kenarlarındaki halkalarından taşıdıkları koca bir sandıkla ortaya çıktı. Yıldızlarla bezenmiş sandığı sahnenin önüne, yere koyarak gittikleri-

ni loşlukta hayal meyal fark ettin. Işıklar yeniden yandı. Bir subay sandığın yanına gitti. Sana uzak olduğu için tam olarak duyamadığın bir şeyler söyledi. Bütün çocuklar birdenbire oraya doğru koşmaya başladılar. Sen ne olduğunu anlayamadan sandık onu çevreleyen her yaştaki çocuktan görünmez oldu. Bir elin, sandığın resimli masal kitaplarındaki gibi bombeli kapağını yavaşça açtığını bile göremedin. Çocuklar arasında bir bağırış çağırıştır gidiyordu. Annen sana: “Haydi, sen de hemen git, hediyeni al,” dedi. Sandıktan masalarına dönen çocuklar oyuncaklarını gösteriyor, sevinç çığlıkları atıyorlardı. İşte, o zaman sandığın içinin oyuncaklarla dolu olduğunu anladın.

Mete'nin doğum günü partisine çağırılmadan gururlandın. Mahalledeki arkadaşlarının çoğunun partiden haberi bile yoktu. Bu ayrıcalığı nasıl elde ettiğinin merakı, partiye gitme heyecanının gölgesinde kaldı. İlk kez bir partiye gidecektin. Annen senin için güzel ve temiz elbiseler hazırladı. Mete'ye hediye edeceğin kitabı da annen seçti. Hafta sonu geldi. Parti o gün öğleden sonraydı. Ankara'nın aydınlık ve sıcak bir günüydü. Yazlık açık renk, uzun pantolonunu giydin. Gömleği-

ni pantolonunun üzerine çıkarmakta ısrar ettin. Saçların tarandı. Nefret ettiğin halde sesini çıkarmadın. Ayakkabıların önüne geldi. Çıkmaya hazırdın. Tutulan şeker ve çikolatalardan görme mişler gibi çok almayacaktın. Yiyecek verirlerse ikincisini istemeyecektin. Onlar vermek isterlerse, “Teşekkür ederim, istemem” diyecektin. Evden çıktın. Merdivenleri tırmandın. Asfaltın sıcaklığı yüzünü yaladı. Karşı köşedeki evden müzik sesi geliyordu. Melodiye doğru yürüdün.

Oyuncak düşüncesi seni harekete geçirdi. Sandalyenden indin. Yavaş yavaş masaların arasından geçtin. Sandığa doğru yaklaştın. Sandıkla senin aranda bir çocuk kalabalığı, etten bir duvar vardı. Değil sandıktan bir oyuncak almak, ona yaklaşmak bile olanaksızdı. Gene de, şansını denemek istedin. Diğer çocukların itiş kakışına girmeden ilk sıradakilerin arkasına kadar gitmeyi başardın. Sandığın yüksekliği boyuna yakındı. Onu görmiyordun. Önündeki çocuklar oyuncakların birini alıyor, beğenmeyip bırakıyor, boyu uzun olanlar oyuncak yığınını eşeliyorlardı. Aynı oyuncakları yakalayanlar uçlarından çekiştiriyor, küçüklerin aldığı oyuncaklara göz koyan büyük çocuklar

oyuncakları zorla onların ellerinden almaya çalışıyordu. Önündekiler bir türlü oyuncaklarını alıp gitmiyor, sana engel oluyorlardı. Yapabileceğin tek şey vardı. İki çocuğun arasından elini sandığa uzattın. Elin sandığın üst kenarına dokundu. Yanına döndün, kolunu sandığın içine, dibe doğru ittin. Ama, elin hiç bir oyuncuğa değmedi.

Parti bahçedeydi. Kapıda karşılandın. Hediyeni Mete'ye verdin. Sekiz on çocuktunuz. Hepsini tanıyordun. Ya okul ya da mahalle arkadaşlarıydınız. Bir masanın üstünde bir poğaça tabağı, limonata sürahisi, tabaklar ve bardaklar duruyordu. Bir cam şekerlikte çikolatalar vardı. Doğum günü pastasını hatırlamaman pek tuhaf, ama konumuz o değil. Bahçenin taşlığına gölge veren asma çardağın altındaydınız. Bir sehpa üzerinde her evde olmayan bir şey gözüne çarptı: Bir pikap. Yanında plaklar duruyordu. Bir el, plak bitince yenisini koyuyordu. Müzik durmuyordu. Brigitte Bardot'un şarkıları çalıyordu. Partide büyükler de vardı. Sessizdin. Annenin sözünden çıkmadın. Terbiyeli bir çocuk gibi davrandın. Öyleydin de.

Önündeki iki çocuğun arasından elini sandığın içinde oynatıp duruyordun ve o anda eline

bir şey değdi. Eline değen şeyi tutmaya çalıştın. Kolunu biraz daha aşağıya indirebilsen tutacaktın. Küçük ellerinle bulduğunu kavramaya uğraştın. Sıkabildiğin bir şeydi ve bırakmak istemiyordun. Sonunda, avucunun içine almayı başardın. Yukarıya çekmek için asıldın. Gelmedi. Sıkışmış olmalıydı. Bırakmadan biraz bekle din. Gene ektin. Kıpırdadı. Sonra bütün kuvvetinle yeniden çektin ve çıkardın. Her şey öyle ani oldu ki, sandığın dibinden çıkardığını masanıza koşarken grebildin. Bir fili bacağından tutuyordun; kıvrık hortumu, parlak uzun dişleri, geniş kulakları, ince kuyruğuyla kocaman bir fili. Masanızdakiler şaşır mış file bakıyor, seni aferinlere boğuyorlardı. Yandaki masalardan şaşkınlık sesleri geliyordu. Parmaklarıyla fili gösteriyorlardı. Gzn filinden ayıramıyordun.

Partiye gelen arkadaşlarının yarısının kız olduğunu fark etmemiş olamazsın. En azından, bir ses sizi dansa çağırdıktan sonra kendinize eř bulma şaşkınlığı anında anlamışsındır. Ağır tempolu bir müzik başlamıştı. Birdenbire, etrafındaki kızlar ve oğlanlar önceden sözleşmiş gibi birbirlerini bulup dans pistine dönen taşlığın ortasına doğ-

ru yürüdüler. Bazıları dansa başlamıştı bile. Karlı yılbaşı gecesinde oyuncak sandığına gitmekte geciktiğin gibi, gene çabuk davranamamıştın. Dans edilmesi senin için tam bir sürprizdi. Hazırlıksızdın. Herhangi bir kızla dans etmek istemiyordun. Birden onu hatırladın. Dansa hazırlanan kızlara baktın, aralarında yoktu. Endişeyle etrafına bakındın ve onu gördün; tek başına sol yanında, arkanda ayakta duruyordu. Göz göze geldiniz ve kurulmuş oyuncaklar gibi birlikte dans alanına yürüdünüz. Elini tuttun. İlk dansındı. Şarkının Bolero ritmiyle acemice iki yana sallanıyordunuz: Bir iki bir iki.

Yıllar sonra, üniversitede öğrenciyken dans dersleri almıştın. En sevdiğin dans müziği Bolero'ydü. O doğum günü partisine bir çocuk sevinciyle gitmiş, bir ergen cakasıyla eve dönmüştün. O ergenlik ki, kıldan ince kılıçtan keskin sırat köprüsüydü ve seni cinselliğin “yakıcı sır”larından geçirecek, yetişkin dünyasının cennetine ve cehennemine ulaştıracaktı.

Salondakiler ayağa kalkarak masanızdaki file bakıyorlardı. “Ne kadar güzelmiş”, “Gecenin en güzel hediyesi” diyenler oldu. Uzak masalardan filini

görmek için yanınıza geldiler. Kadınlardan biri “Ne şanslı çocuksun,” diye başını okşadı. Biraz yorulmuşsun, ama değmişti. O gece ‘şans’ diye bir şeyin var olduğunu öğrendin. İşte, aynı şans sana gene gülmüştü. Doğum günü partisi senin gözünde rengarenk balonlarla süslü bahçeden taşmış, mahallenizi bayram yerine döndürmüştü. Siz orada eğlenir ve dans ederken sokaktan sana bakan mahalle arkadaşlarının imrenir bakışlarını duyumsuyordun. Sana öyle geliyordu ki, o yılbaşı gecesi sona erdiğinde çıkışta seni elinde filinle görenler gibi, sanki parmaklarıyla seni göstererek, “İşte! Şanslı çocuk bu,” diye birbirlerine fısıldıyorlardı.

Bir fotoğraf seni çocukluğuna götürdü, demiştim. Gördüğün fotoğrafı kapı komşunuz olan ilkokuldaki sınıf arkadaşının kızı Instagram’a koymuş. Fotoğrafta arkadaşın, damadıyla dans ediyor. Kızı “Sevdiğim iki insan” diye yazmış.

Kordonun Ucu

Montumu giydim. Kulaklığı kulağıma taktım. Kordonun ucunu yan cebime koydum. Bakanların kordonu görmesini istiyorum. Onun için beyaz olanı seçtim. Mikrofonu çeneme doğru getirdim. Bugün moralim biraz bozuk. Sabahın köründe hastaneye gittim. Bir psikiyatriste göründüm.

Ciddi ve tıraşlı yüzü gözümün önünde. Yok, sorunlarımın üstesinden tek başıma gelemediğim için onun yanındaymışım... Yok, ani patlamalarım, çocukluğumda dayakla büyütüldüğümün göstergesiymiş. Bir ilaç verdi ve bir sonraki randevu gününü bildirdi. Gitmeyeceğim.

Cep telefonuma bağlı gibi duran kulaklığımı herkesin görebileceği şekilde takıp yürürüm. Yürürken yüksek sesle kendi kendimle konuşma

huyum var. Uzun zamandan beri. Eskiden kimseciklerin olmadığı mahallelerde veya tan ağarırken yürürdüm. Şimdi daha rahatım. Kalabalık içinde bağırırsam bile kimse yadırgamıyor: Telefonda biriyle konuştuğumu sanıyorlar.

Çarşı caddesine çıktım. Birkaç günlük sakallımla ve meymenetsiz suratımla etrafta hırt gibi dolaşıyorum. Kafam bozuk dedim ya. Başladım yolda saydırmaya. Kendime yetecek kadar yüksek sesle söverim. Duyan bakmaz bile. Alışmışlar.

Psikiyatriste sıra gelmeden önce eski karımı kalaylamaya başladım. Ayrılırken beni don gömlek bıraktığı için. O ülkenin yasaları öyle, boşanırken her şeyi kadına veriyor. Şimdilik ülkenin adını vermeyeyim. Nasıl olsa bir ara ağzımdan kaçır. Yoksa, evli ve mutsuz kadınlar göçmenlik için sıraya girerler. Neyse ki, banka hesabıma dokunamadılar. Mal mülk her şeyim gitti. Ben de umarsız memlekete döndüm. Yıllar sonra bile küfretmeye doyamıyorum. Basıyorum küfrü. Eski karıma usturuplu bir küfür savurmuş olmalıyım ki, kaldırımda bir delikanlı şöyle bir dönüp baktı.

Simitçinin yanından geçtim. Susamı beş para etmez, denyonun. Gençliğimin bir kısmı İzmir'de

geçtiği için Eşrefpaşa ağzı bana hiç yabancı değil. Doğallıkla kullanırım: Hele ki, dünyanın ve memleketin hal ve gidişi kafama uymazsa. Eşrefpaşa ekolü küresel ve toplumsal meselelere çok yakışır. Dümdüz giderim. Bu sıralarda kişisel sorunlarım yüzünden dünyayla pek fazla ilgilenemiyorum. Biraz birikime ihtiyacım var.

Yıllardır akmayan, yalağı çöp dolu tarihi çeşmenin köşesinden dönerken, orayı çöp bidonu yapan lavukları da unutmadım. Sonra, gene kendime döndüm, beni hayat ormanında yalnız bırakıp öbür dünyaya göçen annem aklıma geldi. Ama, ona söyleyecek tek bir sözüm olamaz. O genç yaşında bu dünyadan kanatlı bir melek olarak ayrılmış olmalı. Hoş, dinler tarihi boyunca o güzelim meleklerin çoklu kanatlarını kırı kırı ikiye indirdiler ya, neyse. Bir de meleklerin kanatlarını koparan din adamlarının geçmişine besmelesiz okudum.

Üvey annemi sık sık anımsarım. “Anneler döver” dayağını saymazsak, öyle bir anneye sahip olduğum için şanslı olduğum söylenebilir. İnançlıydı. Allah korkusuyla iyi bakıldım. Dilbazdı da. Ondan çok şey kaptım. En önemlisi de küfrün

her çeşidini. Tanıyanlar, şimdi bana inanmaz. Paşa Hanımı'yla hanım gibi, kapıcının karısıyla köylüsü gibi konuşurdu. Değme küfürbazlara taş çıkartırdı. Aramızdaki sırdı. Babam bile bilmezdi. Bir tek benimle paylaşırdı. Her durum için, her insan zaafı için ayrı bir küfrü vardı. İstanbul'un en iyi semtlerinden birinde doğmuş büyümüş biri bunları nasıl bilir diye merak ederdim.

Önceleri, duymamam gereken sözcükleri atlardı. Ben biraz büyüyünce sansürü de kaldırdı. Yüz göz olduk. En masumlarından bir ikisini kime çıtlatsam benimle görüşmeyi keser. Bazılarını kimse bilmez bile. Dağarcığımda ondan kalan küfürleri kaybetmemem için yeri gelenlerini yürüyüşlerimde tekrarlarım. Sıra kimde? Lise 1'deki resim hocamda.

Kendini de ressamdan saydığı için bana on üzerinden verdiği en iyi not beş olmuştur. Onu, gözü kapalı çizdiğim resimle satın alırım. Alırdım, yani o zamanlar. Öğrenim hayatım boyunca, resim notum 10'un altına hiç düşmedi. Şimdi gel de anıp bir küfür sallama, dallamaya.

Liseyi hatırlayınca, Lise son sınıftaki matematik hocamı es geçmek olmaz. Kadın, küçücükten,

ta Orta 1'den yetiştirdiği eski öğrencilerini tahtaya kaldırıncıa “Canım!, Gölüüüm!” , biz yenileri tahtaya çekince hot zot. Kendisini de fırının önünde bir güzel andım.

Küfürlü yürüyüşlerimde böyle gerilere gidince olay olayı hatırlatıyor. İlkokul 1'deyken doğunun küçük bir ilçesinde yaşıyoruz. Çarşıda bir tane kitapçı var. Ben, her hafta oradan çocuk dergisi alıyorum. Hiç bir sayıyı kaçırmıyorum. Derginin kitapçıya geldiği günleri ipe çekiyorum. O günde, hemen gidip son çıkan sayıyı almak istedim. Kitapçı bir yere gitmiş ve yerine genç oğlunu bırakmış. Bakar bakmaz yeni sayıyı tezgâhın gerisinde gördüm. Dergiyi istedim. Oğlan gözümün içine baka baka yeni sayının gelmediğini söyledi. Utangaç çocukluğum o sayıyı alamadan kitapçıdan çıktı. O haftanın dergisi de seride eksik diş gibi kaldı.

Ben o yaşta böyle kötülükler bilmiyorum. Tek bildiğim, bazı kötü çocukların kartopunun içine taş koyup bana atmaları. Atmadan önce kartopunu bir de avuçlarında iyice sıkırlar. Onlar kötüdür. İyileri bugün bile tanımlayamam. Ancak, zıtlarıyla anlatabilirim: Onlar, kötü değildir. İşte o

kadar! Kitapçının oğlu da kalaylama listemdedir. Hırboyu aklıma geldikçe parlatırım. O yaşıyor mu bilmem. Büyük olasılıkla yaşıyordur: Çünkü, daima iyiler erken ölür.

Merkezden ayrılıp parkesi yeni döşenmiş üstü hâlâ kumlu bir yola girdim. Henüz bitmiş bir çocuk bahçesine çıktı. Etrafta kimse yok. Her şey gıcır gıcır ve renkli. Burada daha fazla bağırarak küfredebilirdim, ama boş verdim. Biraz rahatlamıştım nasıl olsa. Kenardaki bir tabelada “ACİL DURUMDA TOPLANILACAK ALAN” yazıyor. Acil durum ne ola ki? Kafayı bozanların durumu da buna dahil olmalı ki ayaklarım beni buraya getirdi.

Eve dönmeye karar verdim. Oturduğum siteye yaklaşırken, sabah saatinde hastanede bıraktığım psikiyatristin haklı olabileceği aklıma takıldı. Öyle miydi, acep? Yok artık, daha neler! Onsuz da yapabiliyordum. Ana yadigarı galiz bir küfür keskin bir kılıç gibi zihnimde parladı. Sağıma solu-ma baktım. Kimse yok. Çektim kınından.

Yaşarken Anlamak

Masamın çekmecesinde bir belge ararken elim en altta kalmış bir dosyaya takıldı. Açıp göz gezdirdiğimde, onun, yıllar önce 'Üniversiteli Gençler için Edebiyat ve Felsefe Okumaları Semineri'nin açılışında yaptığım konuşmanın metni olduğunu anımsadım. Bazı yazılar eskimez. Umarım bu da onlardandır. Blog sayfamda paylaşmak istedim.

Her şeyden önce, nazik davetinizden onur duyduğumu teşekkürlerimle belirtmek isterim. Bu tür seminerlerin yaygınlaşarak sürmesi en içten dileğimdir.

Gençliğimde, hayatın buruşmuş halde bulduğum haritasının kırışıklıklarını düzelterek önüme serecek ve bana yol gösterecek bir mucize metnin

peşine düştüm. Hayatı bir anlama kavuşturmayı düşünme işi benim dünyaya gelmemi bekleme- mişti ya! İllaki, benden önce yaşayanlar dünyayı ve içinde yaşanan olayları açıklayan ve olabilecek- lere de ışık tutan bir düşünce sistemini –hadi buna felsefe diyelim– yaşadığım ana kadar yaratabilmiş olmalıydılar. Peki ama, böyle bir damıtılmış dü- şünce var mıydı, varsa ona nasıl ulaşabilirdim.

Genç yaşımda hayatı öğrenmeme yardımcı olacak bir felsefe arayışına girdim girmesine de (Kütüphane kütüphane dolaşıp, antik çağ dü- şünürlerinden modernlere, doğudan batıya adı anılan anılmayan tüm filozofları araştırmıştım), beni sonunda böyle bir felsefi sentezin var olma- dığı kanısına vardırarak büyük bir hayal kırıklı- ğına uğramama neden olan uğraşım, yıllar içinde umut kelimesinin anlamının da yavaş yavaş tü- kenmesiyle tarafımdan unutulur hale geldi. Bu arada gençliğim de elden gitti; konu, benim için nostaljik bir proje olarak kaldı.

Derin hayal kırıklığımın nedeni, felsefe dün- yasının birbirine zıt şeyler söyleyen filozoflarla dolu olduğunu fark etmemin yanında, hayatı bü- tünüyle yorumlayan bir felsefeye bu zamana de-

ğın sahip olamayan insanlığın hazin durumuydu. Bölük pörçük parçalarla yetinmeliydik. Kaderimiz bu muydu?

Konu üstüne, hâlâ bir umut varmış gibi konuşmamın nedenselliği hakkında sizden önce, kendime bir açıklama borçlu olduğum gün gibi açık. Hâlâ mı bütünsel bir düşüncenin peşindeyim, daha da önemlisi, gençlik bunalımım hâlâ mı devam ediyor?

Son araştırmalara göre, insanın kendi kendine konuşma yetisi zekânın yüksekliğine bağlıyor. Keşke bunu gençliğimde öğrenseydim; etrafa caka satardım. Gençken, dünyayı anlayamama sıkıntımın kaynaklanan, bunalım derecesindeki huzursuzluğum beni iyice rahatsız edip arttığında kendi kendime konuşarak bir çıkış yolu aramaya çalışırdım. Bulduğum yöntem, beni içimdeki sıkıntıdan daha fazla rahatsız etmiyor da değildi. Sonuçta, bir akıl hastası gibi kendi kendimle konuşuyor olmam ve içinde yaşadığım toplumun eylemimi bu gözle göreceğinden emin olmam, bunu en yakınlarımdan saklamak zorunda kalarak yapmamı gerektiriyordu ve bu da az şey değildi. Kendi kendimle konuşma seanslarımı otu-

arak değil de odamda dolap beygiri gibi dönerek hedefsiz yürüyüşler halinde gerçekleştirdiğim için de durumumu, değil başkalarından, kendimden bile saklar hale gelmiştim. Peki, bu dönerek kendime dönme seanslarım bir sonuç veriyor muydu? Dürüst olmam gerekirse: Bir süreliğine, evet!

Sonunda, hayatın dediği oldu; hayatı yaşayarak öğrenmek, gerçeğin –ne yazık ki– yalnızca bir kısmını ğreteceğinden, kendimden öncekilerin ve ağdaşlarımın fikirlerine ve hayat hakkındaki doylaylı dolaysız yorumlarına başvurmak zorunda kalarak, edebiyattan yardım uman bir insan olmam kaınılmazlaştı. Hayatı değerlendirmede yetersiz kalan birey –ki gençlik bunalımlarının kökeninde yatan en büyük etmen –parasızlıktan sonra– budur– felsefeden umudu kesince çaresizce edebiyata sarılır; felsefenin açığını şiirle kapatmaya çalışır; roman karakterleriyle kendini özdeşleştirir; öykü sonlarını hayatın şaşırtıcılığına yeğler.

Edebiyatın, hayatı anlamlandırmaya ve insanı –ok iyimser bir bakışla– dönüştürmeye gücü var mı gerçekten? Bu soruya yanıt ararken; Edebiyatın her türünün bize sunduğu parçalanmış gerçeğin kkk bir parçasını bir anlık sahiplenir oluşumuz-

dan mutluluk payı çıkarmamızın zavallılığını sık sık yaşıyor olmamızın önemi üzerine size nutuk çekecek kadar kendimi aşağılamak da istemem.

Bertrand Russel'in öğrencileri, felsefenin amacının anlamak olduğunu iddia etmişlerdir. Bana göre, anlamanın edebiyatın amacı olarak kalması gerekir. Olguların, toplumun ortak bilincine çıkarılarak anlaşılması, edebiyat ve yolunu açtığı sanat sayesinde olur. Felsefe ise zihinsel bir işlemdir; uğraşısında edebiyatın ve sanatın düşünsel ve duygusal verimlerini kullanır ve bilime öncülük eder.

Eğer, edebiyattan dersler çıkarıp yaşamımızı düzenleyemiyorsak, hiç değilse yaşamımızdan ders alıp edebiyatı şekillendirebilme şansımız var demektir. Yazarların da ancak bunu yapabildiğine tanık oluyoruz. Birçok yazar arkadaşım var. Birçoklarını da kitaplarından birebir tanıyorum: Bunu rahatça söyleyebilmemi, hiç değilse yaşamlarının bir döneminde otobiyografik öykü veya roman yazmayan bir yazarın dünyada var olmasına borçluyum. İyi bir yazar, hem acemiliği hem de ustalığı bir arada götüren aydınlanma sanatçıları gibi, doğuyla batıyı, akılla duyguyu, coşkuyla dinginliği bir arada götürür.

Bir yazar olarak, bugünün postmodern yazın dünyasında önemi olmasa da, okuyucu tarafından anlaşılmaya özen gösteririm. Bir ara, basım hazırlığındaki bir kitabım için editörümün bu bağlamda fikrini sormayı düşündüm. Ama, o zaten anlaşılır olanı bile anlaşılmaz kılmak için bana bir dizi öneriyle geldikten sonra vazgeçtim. O işini yapıyor, neme lazım. Neyse ki, geçenlerde bir YouTube kanalındaki edebiyat söyleşimde iyi hazırlanmış bir programcıya rastladım da, romanlarımın kurgu dokusunun ‘üstü örtük rastlantılar’la oluştuğunu yerinde bir saptamayla onun ağzından duymuş oldum. Yaşamda, öngörü sınırlarının dışında kalan ve birdenbire ortaya çıkan rastlantıların yaşadığımız olayları nasıl etkilediğini biliriz. Ama, bunu her zaman fark etmeyebiliriz de. Ayan beyan, abartılı tesadüfler edebiyatta itici olur; hikâye inandırıcılığını kaybeder; şaşkırtıcılığın dozu yaşamdakinin üstüne çıkmamalıdır. Bazı yazarların aşırı abartılı yazılarını, son söylediğim düşünce içinde savunmalarına da pek şaşırırmıyorum.

Çocukluk yıllarımda bana sır olan olguların varlığı beni en fazla huzursuz eden konular

arasındaydı. İlkokula başladığım günü anımsıyorum. Elbette, okulda ilk günün hatırlanacak birçok yaşanana olabilir. Ben, çok genç yaşında hayatını kaybeden Polonyalı yazar Max Blecher gibi, hatırlamanın ve hatırladığımız anıların şu veya bu şekilde, bir yönüyle cinsellik taşıdığına inanıyorum, ki hayatı kitaplardan olduğu kadar yaşananlardan öğrenmeye meyilli iseniz bu gerçek kaçınılmaz olarak yakanıza yapışıyor.

Okulda ilk günümde ilk teneffüs ziliyle birlikte dışarıya bahçe adı verilen ve benim şimdi bina dışı olarak adlandırabileceğim toprak zeminli bir alana çıktık. Henüz arkadaşım yok; tek başıma dolaşıyorum. Okul binasının 'L' şeklinde bir köşesi var ve sınıfımızdaki birkaç kızın bu köşede toplandığını fark ederek merakla oraya yöneldim. O da ne? Kızlar yaklaştığını görünce köşede ne olup bittiğini anlamamam için iyice birbirlerine sokularak bir çeyrek daire halini aldılar ve bu yetmezmiş gibi kara önlüklerinin eteklerini elleriyle iki yana açarak ve dizlerinin üstüne çökerek benim köşeyi görmemi tamamen engellediler. Küçük aklımla kızların davranışının nedenini zar zor gördüğüm manzaraya dayanarak anlamaya

çalıştım ve anladığım: Onların okuldaki ilk günlerinde beceriksizce saklamaya çalıştıklarının, köşede çömelip çişini okul tuvaletine kadar tutamayıp oracıkta yapıveren bir kız öğrenci olduğuydu. Beni asıl hayrete düşürenin olayın kendisi olmayıp yaşıtım olan kızların işemek için saklanmak zorunda kalmalarıydı. Bu bana çok saçma geldiği için de, işin içinde bir sır olduğuna ve bu sırrın kızların doğasıyla yakından ilişkisi olduğuna inandım. Ailenin tek çocuğu olarak, bende belli belirsiz bir korku ve merak uyandıran gizemli grup davranışının nedenini o günler içinde anlayamayışım, sonraki günlerde kızlarla arkadaşlığında üstüme bir çekingenlik duygusu getirdi. İlk kamusal alan deneyimimdi ve şanssızdım.

Yıllar sonra, çok arzulamama karşın, başka bir kamusal alan olan sırlarla dolu edebiyat dünyasına adım atmanın korkusu, ilk zamanlar bana yazma konusunda görmezden gelemeyeceğim bir engel oluşturdu. Yazarlar, editörler, yayıncılar, okurlar ve eleştirmenler dünyasının gizemine uzaktım ve uzun bir süre, okur kalmakla yazmak arasında gelgitler yaşadım. Çocukluğun ve gençliğin olduğu kadar daha birçok şeyin katili olan

zamanın bu tür inanç, korku ve duyguları da öldürdüğünü küçüklüğümünden beri alaysamalı bir sevinçle gözlemlediğimi söyleyebilirim.

90'lı yılların sonunda, bir arkadaşımın hastalığına kanser tanısı kondu. Geleceğinin belirsizliğiyle bir gün bana, kendisine ruhen ne olduğunu anlamadan ölmek istemediğini söylemişti. Gücünün önemli bir kısmını hatırlamak filine harcıyordu. Anlamak, –inanmanın aksine– acılı bir süreçtir; ödülü de yaşamaktır. Onunla ara sıra haberleşmekten mutluyum.

Yaşayamadan ölmekten daha korkunç olan şey, anlayamadan ölmektir; edebiyatın varlığının bunun önüne geçmek olduğuna inanıyorum. Şairin şu dizelerini hepimiz biliriz:

Sıkı sıkı sarıl bana cennette / Belki o da geçicidir.

Yaşadığımız dünyayı kalıcılaştıran edebiyata sıkı sıkı sarılalım.

Teşekkür ederim.